

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato: 16.12.2016

**FORSLAG TIL VERNEPLAN FOR JOMFRULAND
NASJONALPARK OG STRÅHOLMEN
LANDSKAPSVERNOMRÅDE I KRAGERØ KOMMUNE,
TELEMARK FYLKE**

1. FORSLAG

Klima- og miljødepartementet tilrår med dette forslag om vern av Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen landskapsvernrområde i Kragerø kommune, Telemark fylke. Forslaget omfatter:

Jomfruland nasjonalpark omfatter ca. 116,7 km² hvorav ca. 114,3 km² sjøareal og 2,6 km² landareal.

Av dette arealet utgjør eksisterende vern ca. 2,9 km², hvorav ca. 1,5 km² er sjøareal. Vernearealet vil derved øke med ca. 114 km², hovedsakelig i sjø.

Av landarealene er ca. 1,5 km² privateid.

I den foreslåtte nasjonalparken inngår soner med spesielle verneverdier, jf. kapittel 7.4; Sone A på ca. 0,76 km² og sone B på ca. 1,76 km².

Stråholmen landskapsvernrområde er på 0,065 km² landareal. Hele arealet er eid av private og omfattes av eksisterende vern.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Nasjonalparken foreslås opprettet i medhold av naturmangfoldloven § 34, jf. §§ 35 og 62. Vilåret for å kunne opprette nasjonalparker etter naturmangfoldloven § 35 er at arealet omfatter større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap, og som er uten tyngre naturinngrep. Den foreslåtte nasjonalparken utgjør et stort naturområde i sjø og på land og består av kystslette- og øylandskap med verdifulle naturtyper og økosystemer, et stort arts mangfold og geologiske forekomster med stor naturhistorisk verdi. Området har stor betydning for kystnært friluftsliv. Deler av landarealet har natur og landskap preget av menneskers bruk gjennom tidene.

Landskapsvernrområdet foreslås opprettet i medhold av naturmangfoldloven § 34, jf. §§ 36 og 62. Vilåret for å kunne opprette landskapsvernrområder etter naturmangfoldloven § 36 er at arealet omfatter natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart. Det foreslåtte landskapsvernrområdet består av kulturlandskap som har stor opplevelsesmessig og kulturell verdi, samt rikt arts mangfold knyttet til beitemarker.

Nasjonalparken og landskapsvernområdet skal bidra til å oppfylle målene i § 33 i naturmangfoldloven, blant annet om å bidra til bevaring av:

- a) variasjonsbredden av naturtyper og landskap
- b) arter og genetisk mangfold
- d) større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv
- f) natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene
- g) økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt
- h) referanseområder for å følge utviklingen i naturen

Vern av de foreslåtte områdene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser (jf. naturmangfoldloven § 46) i:

- Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet. Norsk handlingsplan for naturmangfold
- Stortingsproposisjon 1 S (2016-2017) for Klima- og miljødepartementet
- Konvensjon om biologisk mangfold (CBD)
- Bernkonvensjonen

Vernet vil bidra til å nå nasjonale mål som at *”et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner”*.

Vernet vil bidra til å nå Aichi-mål 11 i konvensjon om biologisk mangfold om vern av landareal og havareal, spesielt av områder som er særlig viktig for biologisk mangfold og økosystemtjenester. Vernet vil også bidra til å nå målene i artikkel 8 bokstav a i samme konvensjon om et sammenhengende verneområdenettverk.

Vernet vil dessuten bidra til å balansere dekningen av hovedøkosystemer i verneformen nasjonalpark i Norge, da dekningen er mer begrenset i marine områder enn den er på land, jf. Prop. 1 S (2016-2017).

1.2 Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

Verneverdier

Forslaget til vern inkluderer viktige naturtyper og et stort antall truede og nær truede arter. Den foreslåtte nasjonalparken omfatter et større naturområde ved kysten med nasjonal og til dels internasjonal verdi. Området har store verdier knyttet til variasjonsbredden i landskap og naturtyper, med stort biologisk og geologisk mangfold på land og i sjø. Kombinasjonen og mosaikken i naturtyper på Jomfruland og Stråholmen er vurdert til å ha internasjonal verdi. Det samme gjelder strandenger, tang- og tarevoller, samt brakkvannsdammer på Stråholmen. Rullesteinstranda på Jomfruland har internasjonal naturhistorisk verdi. Det er registrert 154 arter som er oppført på norsk rødliste og 318 fuglearter. Antall fuglearter er det nest høyeste i landet. Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i den foreslåtte nasjonalparken er hentet fra registreringer, kartlegginger og planarbeid fra 1983 og fram til i dag. For en oversikt vises det til *Forslag om vern av Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen landskapsvernområder og Utkast til forvaltningsplan for Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen landskapsvernområder*, begge utarbeidet av Fylkesmannen i Telemark i 2015.

Jomfruland er del av en kyststrekning der den store israndavsetningen Raet er dominerende. Flere steder er det jevne og fine svaberg og det er trau, spylerenner og jettegryter.

Sandkystvegetasjonen på Jomfruland og sandtørrengene nord på Jomfruland er de største i Norge. Nordlige del av Jomfruland er blant de best bevarte skogshagemarkene i kyststrøk med gammel eik-hasselskog og eikekjemper. Havstrandvegetasjonen, strandenger, tang- og tarevoller og brakkvannsdammer er alle viktige elementer i de foreslåtte verneområdene. Innenfor den foreslåtte nasjonalparken er det sju plantearter som er sterkt truet, ni arter som er sårbare og sju arter som er nær truet. Av sterkt truede karplantearter kan nevnes strandtorn, sodaurt, jordbærkløver, fjærehøymol og gul hornvalmue. Området har den eneste kjente forekomsten i landet av marrisp som er klassifisert som sårbar på den Norske rødlisten for arter, 2015. Det er mange sjeldne og truede sopparter i området. De tørre områdene i nordlige del av Jomfruland og på Stråholmen er særdeles viktige for beitemarksopp. I tillegg er områdene viktige leveområder for mange arter av biller og sommerfugler.

Jomfruland og Stråholmen er svært viktige rasteområder for vadefugl, rovfugl og spurvefugl under trekket vår og høst. Områdene nord for Stråholmen og utenfor de nordlige og sørlige delene av Jomfruland har den største forekomsten av den dykkende sjøfuglen sjørre, på Østlandet. Sjørre er listet som sårbar både på IUCNs internasjonale rødliste, og på den Norske rødlisten for arter fra 2015.

En stor del av sjøområdene er grunne og ligger i det produktive dybdeområdet for planter. Sammen med gunstige temperaturforhold og tilgang på næringsstoffer fra sjøvannet, gir det stor planteproduksjon som gir grunnlag for stor produksjon av dyr, alt fra små snegl og krepsdyr til fisk, sjøfugl og sel.

Det er registrert fem forskjellige naturtyper i sjø innenfor den foreslåtte nasjonalparken; tareskoger, ålegrasenger, bløtbunnsområder, skjellsandområder og israndavsetninger. Tareskogen har den viktigste økologiske funksjonen og bidrar med viktige økosystemtjenester for f.eks rekeproduksjon. Tareskogene er også viktige føde- og leveområder for krabbe, hummer, sjøfugl og sel. Tareskogens størrelse gjør at den har verdi i Skagerraksammenheng. Tang- og tarevoller på strendene har stor betydning for smådyr, fugl og planter. Krepsdyrene som følger med taren er spesielt viktig som mat for vadefugler. Ålegrasengene har en lignende funksjon som tareskogene, men vokser på grunne områder med bløt bunn. Ålegrasengene er regnet for å være spesielt viktig som oppvekstområder for torsk. Bløtbunnsområdene er viktige beiteplasser for vadefugler, andefugler, krepsdyr, kutlinger, flyndre og andre arter. Skjellsandområdene har ofte en rik og spesiell bunndyrfauna. De er gyte- og oppvekstområde for flere fiskearter og blir brukt av hummer og krabbe ved skallskifte og parring.

Området har tradisjonelt hatt en god bestand av hummer, men i likhet med Sørlandskysten og i Ytre Oslofjord, har bestanden gått kraftig tilbake de siste tiårene på grunn av overbeskatning. I området er det videre fjordtorsk, kolje og hvitting som alle har hatt nedgang i rekrutteringen de siste tiårene. Lyr har hatt dårlig rekruttering fra 1970-tallet. Bestandene av leppefisk som berggylt, grønnngylt og til dels grasgylt har derimot økt de siste årene, mens bergnebb synes å ha stabile forekomster. Rødnebb/ blåstål har hatt relativt lave bestander. Det har vært relativt mye sjørret i området de siste

10-20 årene. Telemarkskysten er et viktige oppvekst- og leveområder for europeisk ål. Ålen er klassifisert som sårbar på Norsk rødliste for arter, 2015. Det er en fast bestand av steinkobbe på Telemarkskysten. I august 2014 var bestanden på ca. 140 dyr. En stor andel holder til innenfor den foreslåtte nasjonalparken. Det er jevnlig besøk av nise og fra tid til annen blir det også observert andre sel- og hvalarter som havert og kvitskjeving. Sporadisk observeres andre sjøpattedyr som klappmyss og vågehval.

Jomfruland og Stråholmen er preget av beiting, slått og rydding gjennom tidene. De mange steingjerdene deler inn arealene og gir landskapet særpreg.

Det er i tillegg registrert kulturminner som bl.a. et gravfelt fra bronsealder/jernalder og en mulig gravhaug og tuft på Jomfruland. Det er noen få funn av gjenstander fra yngre steinalder eller bronsealder. Det er bl.a. registrert 12 skipsvrak med dateringer fra perioden 1700 til 1928.

For en mer detaljert oversikt over verneverdiene vises til Fylkesmannens og Miljødirektoratets tilrådninger.

Påvirkningsfaktorer

De viktigste påvirkningsfaktorene på verneverdiene på landarealene er gjennomføring av ulike bygge- og anleggstiltak, tilplanting, forstyrning og opphør av eksisterende ekstensive jordbruksdrift. I sjøarealene er de viktigste påvirkningsfaktorene høsting av marine ressurser med redskap som tråler bunnen, fremmede arter og forurensning. Verneområdene vil bidra til langsiktig og effektiv bevaring av levested for et stort antall truede arter og naturtyper og dermed redusere den samlede belastningen på arter som har risiko for å dø ut. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippene om samlet belastning være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Dette er også i tråd med prinsippene om miljøforsvarlige teknikker og lokalisering, samt at miljøforringer betaler. Ut fra hensynet til verneverdiene er det bl.a. fastsatt bestemmelser om ferdsel og infrastrukturtiltak. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i området vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i områdene. Klima- og miljødepartementet vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Klima- og miljødepartementet anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt.

Klima- og miljødepartementet har ut fra en føre-var-tilnærming i verneforslaget vektlagt muligheten for flere påvirkninger av samme salg, eller en kombinasjon av flere ulike påvirkningsfaktorer (samlet belastning). Det foreligger ellers etter Klima- og miljødepartementets oppfatning tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken. For nærmere beskrivelse av påvirkningsfaktorer og effekten av verneforslaget, jf. naturmangfoldloven kapittel II, vises til kapittel 1.2, 1.3 og 3.2.

1.2 Trusler mot verneverdiene

1.2.1 Klimaendringer

Økt havtemperatur kan gi negative konsekvenser for flere marine naturtyper ved at sørlige arter kommer inn, samtidig som nordlige arter forsvinner. Larver og yngel av fisk som over tid er tilpasset et næringsnett, kan passe dårligere sammen med nye arter av fisk, plankton og bunndyr.

Et varmere klima kan ha en positiv effekt for rødlistearter som har sin nordgrense i regionen og bestandene kan bli forsterket og de kan spre seg. Videre kan nye varmekjære arter komme inn fra sør. Det gjelder også fremmede arter. Varmere klima fører også til at trekkfugler kommer tidligere om våren og drar sørover seinere på høsten, lengre vekstsesong for planter og raskere gjengroing.

1.2.2 Forurensninger

Ekstrem nedbør med avrenning av næringsstoffer kan gi perioder med mer næringsstoffer og partikler i sjøen med algeoppblomstring, økt begroing og nedslamming som resultat.

Forsuringen av havet vil øke hvis de globale CO₂ - utslippene øker. Surere vann kan skape problemer for marine arter som bruker forskjellige former for kalk til å bygge skall.

Deler av den foreslåtte nasjonalparken er sårbar for oljeforurensning. Det er mye skipstrafikk inn og ut av Grenland havn og Kragerø havn, og nye hendelser bør forebygges.

Marin forsøpling kan skade verneverdiene både visuelt, og ved direkte skade på planter og dyr.

1.2.3 Fremmede arter

Det er noen få bestander av rynkerose igjen i den foreslåtte nasjonalparken, etter at flere bestander er bekjempet. Berberis forekommer spredt i ulike naturtyper på Jomfruland og er trolig i svak spredning på åpne arealer. I deler av området ved Tårntjenna på Jomfruland er det en god del fremmede bartreslag som er plantet ut. Det er risiko for spredning, noe som kan gi negative effekter i andre områder.

Minken er en alvorlig trussel for fugl, både i sone B for sjøfugl og på Jomfruland og Stråholmen. Bakkehekkende fuglearter som storspove, vipe, ærfugl, makrellterne, teist og flere andre arter kan få hekkesesongen ødelagt.

1.2.4 Overfiske

Hummeren blir beskattet hardt og bestandene er langt under sitt potensiale.

1.2.5 Gjengroing

På Jomfruland og Stråholmen blir større arealer beitet av storfe eller sau og det er engslått på noen arealer. Beite- og slåttearealene utgjør i underkant av 28 prosent av landarealet. Det er helt avgjørende at beiting, slått og rydding blir videreført i disse områdene om mange sjeldne eller truede arter og verdifulle naturtyper skal bevares og gjengroing hindres. For hard beiting kan imidlertid være en trussel mot bakkehekkende fuglearter som

for eksempel vipe, og det kan gi dårlig nyrekruttering av eik i skogshagemarkene på Jomfruland.

1.2.6 Ferdsel og slitasje

I sommermånedene er det stor småbåt trafikk. Det meste av trafikken går i leder som gir lite forstyrrelse av hekkende sjøfugl, sel og annet dyreliv, men det er også en del småbåttrafikk inntil holmer og skjær som gir forstyrrelser.

I dagens sjøfuglreservater er det ferdselsforbud i hekketiden. De fleste respekterer forbudet, men det er tilfeller av ulovlig ilandstigning og opphold.

På Kråka på Jomfruland er forstyrrelser fra ferdsel en trussel mot hekkende sjø- og vadefugl. Det kan også være forstyrrelser av fugl på Stråholmen som følge av ferdsel.

Strandenger og tørrenger har stor artsrikdom og er mest utsatt for slitasje. Det er påvist slitasjeskader fra mennesker på noen arealer på Jomfruland, men omfanget er lite. På sandkysten nord på Jomfruland gir opphold, bading og andre aktiviteter betydelig slitasje på vegetasjonen i deler av området. Slitasje kan medføre at sårbare arter som for eksempel kystgaffel og strandtorn forsvinner. På holmene der det er tilrettelagt for friluftsliv, er det ikke vesentlige slitasjeskader.

1.2.7 Landbruk

Beite og tråkk i strandengområdene nord på Jomfruland fører til skader på vegetasjonen i tørre år. Slitasje fra husdyrtråkk kan også være en trussel noen steder på Stråholmen.

1.2.8 Støy

Motorferdselen på Jomfruland har økt de siste årene. Støy fra fritidsbåter og andre kilder vurderes ikke som noen stor trussel mot naturverdiene, men kan virke forstyrrende på opplevelse av naturen. Mange reagerer på akrobatflygning i relativt lav høyde.

1.2.9 Nye tekniske installasjoner, utbygging og andre inngrep

Det foreligger ikke planer om for eksempel kraftproduksjon, fiskeoppdrett eller båthavner som kan være trusler mot verneverdiene. Kystverket har planer om å utvide skipsleden på to korte strekninger ved Knubbhausen og over Jomfrulandsryggen. Utvidelsene vil berøre noe areal med tareskog ved Knubbhausen og israndavsetningen som utgjør Jomfrulandsryggen, og vil kreve tillatelse etter verneforskriften.

På rullesteinstranda på utsiden av Jomfruland er det bygget solgroper og varder av rullestein. Det er også et par steingjerder som ikke har funksjon for husdyr, og et sted er det tatt ut steinmasser. Den naturhistoriske verdien av rullesteinstranda og strandvollene er redusert i disse områdene.

1.3 Brukerinteresser

1.3.1 Fast bosetting

Det er fast bosetting på Jomfruland. De siste 30 årene har folketallet vært relativt stabilt med ca. 70 personer. Stråholmen er uten fast bosetting, men flere titalls personer bor der i lengre perioder av året. Områdene med

boliger, både på Jomfruland og Stråholmen omfattes ikke av den foreslåtte nasjonalparken.

1.3.2 Næringsfiske og fritidsfiske

I Kragerø og Bamble var det 42 manntallsførte fiskere ved utgangen av 2014. Av disse hadde 29 fiske som hovednæring. I samme område var det 38 merkeregistrerte fiskefartøyer. Rekefiske dominerer både i mengde og verdi, men skjer primært på dypt vann utenfor nasjonalparken. Fiske etter leppefisk er aktuelt innenfor den foreslåtte nasjonalparken.

Fritidsfiske er en viktig del av kystkulturen og har stor verdi både som fritidsaktivitet og som tilskudd til husholdningene. Fritidsfiskerne tar også ut en stor del hummer.

Mange steder i den foreslåtte nasjonalparken er det godt fiske etter sjørret. Det kan fiskes etter laks og sjørret med kilenot i sjø, men det er ikke registrerte kilenotplasser i bruk i nasjonalparken i dag. Store deler av verneområdet er definert som nasjonal laksefjord knyttet til Numedalslågen som nasjonal lakseelv.

1.3.3 Landbruk

Fem landbrukseiendommer på Jomfruland har utmarksarealer i den foreslåtte nasjonalparken, hvorav en også har noe innmarksareal. Tre av gårdene har beitedyr, både storfe, hester og sau.

På Stråholmen er det sau av gammelnordisk rase på helårsbeite. I vanlige år er de selvforsynte med fôr. På Store Fengesholmen er beitingen gjenopptatt med sau.

Det er et ønske lokalt om å ha muligheten til å kunne dyrke mer areal i framtida. Etter en kommunal kartlegging i 2014, er det registrert ca. 60 dekar som kan være egnet til fulldyrking hvis det brukes driftsmetoder som er tilpasset små arealer med delvis vanskelig arrondering og steinrik mark.

1.3.4 Friluftsliv

Området er blant de mest brukte i regionen til kystnært friluftsliv. Staten, fylkeskommunen og kommunen har gjennom kjøp og avtaler sikret 22 områder innenfor den foreslåtte nasjonalparken til allment friluftsliv. Områdene inngår i Skjærgårdsparken Telemark og har et samlet landareal på 0,15 km².

Flere av holmene i den foreslåtte nasjonalparken og Stangnes på fastlandet har mye besøk, men det er klart mest besøk til Jomfruland og Stråholmen. På Jomfruland er området fra Tåmbrygga og nordover mest brukt.

Mesteparten av ferdselen på land skjer til fots på veger og stier. På Jomfruland er det en del bruk av sykkel. Omtrent halvparten overnatter i området. De fleste overnatter på Jomfruland eller på Stråholmen, ca. 40 prosent i båt. Ellers benyttes telt, private hytter og Jomfruland Camping.

Det blir drevet et vidt spekter av friluftslivsaktiviteter. Kiting har blitt populært de siste årene og det blir drevet en del surfing når det er egnede forhold.

1.3.5 Jakt

Det foregår jakt på sjøfugl, grågås, mink og steinkobbe, samt litt rådyrjakt på Jomfruland.

1.3.6 Reiseliv

På Jomfruland er det utleie av ferieleiligheter, båtplasser og campingplasser. Det er taxibåter, hestesenter, besøksgård, selskapslokaler, tre kafeer, sykkelutleie, sommerbutikker, utstilling og salg av kunst, samt fyrstasjonsmuseum. En guidevirksomhet er under etablering. Reiselivsnæringen og bygg- og servicenæringen på Jomfruland utgjør i størrelsesorden 26 årsverk. Det blir drevet skjærgårdsturer med charterbåter fra Kragerø og Bamble og det er utleie av båter i Kragerø. Kragerø Dykkeklubb har betydelig aktivitet sør i den foreslåtte nasjonalparken.

1.3.7 Bygninger, anlegg og innretninger

I den foreslåtte nasjonalparken er det ti bebygde eiendommer med til sammen ca. 28 bygninger. Det er ikke bygninger i det foreslåtte landskapsvernområdet på Stråholmen.

Av byggverk ellers er det noen utedoer og et fugletårn. Av anlegg og innretninger er det mange faste eller flytende farledsmerker og lykter, samt noen brygger, båtfester og bøyer. Noen varder som er farledsmerker har en viss størrelse. Brygga på Øitangen er et større anlegg og stikker relativt langt ut. Det ligger tre brygger for småbåter på Sandbakken som også går relativt langt ut i sjøen.

Det er tatt ut stein og grus i et avgrenset område på rullesteinstranda innenfor Tangbukta på Jomfruland.

1.3.8 Veier og stier

Hovedveien på Jomfruland er den eneste vegen som har noenlunde vanlig standard for personbil. Deler av veien er foreslått tatt med i nasjonalparken. På Jomfruland ellers og på Stråholmen er det på grunn av flatt og jevnt terreng noen traseer som kan brukes av traktor. Veger og stier på Jomfruland og Stråholmen som kan brukes av traktor bærer preg av å være brede turstier. Selv om det er gjort noe gravearbeid og fylt på masser på enkelte partier, er dette i hovedsak traseer som har kommet til gjennom bruk gjennom tidene. Det er mange smale turstier som kun kan brukes til fots, med sykkel eller hest.

1.3.9 Ledningsanlegg

Det er en luftlinje for strøm nord på Jomfruland. På flere strekninger i sjø ligger det strømkabler. Det ligger vann- og avløpsledninger i sjø til og fra Jomfruland. Luftlinjen for strøm nord på Jomfruland er under 33 KV som er veiledende grense for hva som regnes som "tyngre naturinngrep" etter naturmangfoldloven § 35. Det er planer om å erstatte luftlinjen med jordkabel i kanten av Hovedveien. Ledningene i sjø er lagt oppå sjøbunnen.

1.3.10. Motorferdsel på land

Både på Jomfruland og Stråholmen er det motorferdsel i forbindelse med landbruksdrift. På Jomfruland er det motorferdsel i forbindelse med nødvendig transport på Hovedveien og i noen grad på sidevegene til noen hytter.

1.3.11. Sjøtransport og småbåttrafikk

Skipsleden til og fra Kragerø går gjennom den foreslåtte nasjonalparken sør for Jomfruland, og det er fergeforbindelse mellom Kragerø og

Jomfruland. Taxibåter supplerer ferga med taxibåt i rute. Fiskefartøyer fra både Bamble og Kragerø går jevnlig i gjennom området.

Det er mye bruk av båt i området, spesielt i sommermånedene. Fra juni til august er Jomfrulandsrenna en av de indre ledene for fritidsbåter. Til andre årstider kan det være nesten fritt for småbåttrafikk.

2. SAKSBEHANDLING

2.1 Bakgrunn

Initiativet til oppstart av verneplanprosess ble tatt av Fylkesmannen i Telemark i dialog med Kragerø kommune våren 2012.

Miljøvernministeren ga i januar 2013 klarsignal til at arbeidet kunne startes opp. Det var da en forutsetning at Kragerø kommune måtte stille seg bak vernet og det ble lagt vekt på lokal medvirkning.

2.2. Saksgang

Oppstartsmelding ble sendt til 700 adressater og kunngjort 1. juli 2013. Tidsfrist for uttalelser var 15. september 2013. Det ble avholdt dialogmøter på Stråholmen og med hytteeierne og fastboende på Jomfruland.

Verneforslag og utkast til forvaltningsplan var til faglig gjennomgang i Miljødirektoratet i januar og februar 2015.

Verneforslaget ble sendt på lokal og sentral høring 8. mai 2015, kunngjort i fire aviser og lagt ut til offentlig ettersyn ved fire offentlige kontorer. Verneforslaget ble sendt til 157 grunneiere, til 58 andre lokale eller regionale høringsparter og til 81 sentrale høringsparter. Det ble gjennomført tre åpne høringsmøter, et i Kragerø, et på Jomfruland og et på Stråholmen i juni og juli 2015. Alle berørte parter var invitert til møtene gjennom brev, nettsider og kunngjøring i en lokalavis. Det kom inn 53 høringsuttalelser.

Fylkesmannens tilråding vedlagt kart, forslag til verneforskrifter og utkast til forvaltningsplan ble behandlet i Kragerø kommunestyre 4. februar 2016. Kommunestyrets vedtak er gjengitt i Fylkesmannens tilrådning, som ble oversendt Miljødirektoratet 5. februar 2016.

Miljødirektoratet har hatt tett dialog med Fylkesmannen i verneprosessen, både i form av møter og annen kommunikasjon, samt befaringer.

Miljødirektoratet orienterte også kommunestyret i Kragerø om hovedpunktene i sin kommende tilrådning til Klima- og miljødepartementet 19. mai 2016. Miljødirektoratet oversendte sin faglige tilrådning til Klima- og miljødepartementet 1.9.2016. Saken er sendt på foreleggelse til departementene 4. november 2016 og synspunkter fra de andre departementene er innarbeidet i verneforslaget.

Under sluttbehandlingen i Klima- og miljødepartementet har det vært møte med Kragerø kommune. Kragerø kommune er enig i opprettelsen av Jomfruland nasjonalpark slik departementet nå foreslår.

2.3. Konsekvensutredning

Det er gjennomført en konsekvensutredning (KU) for å vurdere hvilke virkninger vernet kan få på ulike samfunnsinteresser. Vern med to ulike alternativer til finansiering, i tillegg til nullalternativet, dvs. uten

nasjonalpark er utredet. Følgende temaer er nærmere utredet; Verneverdier, tradisjonelt landbruk, friluftsliv på Jomfruland og Stråholmen, kunnskapsformidling og attraksjonskraft og bygge- og servicenæring på Jomfruland. De to scenarioene er:

Scenario 1: Finansiering av forvaltningen av nasjonalparken blir på et minimumsnivå og det blir liten grad av aktivitet og satsing lokalt. Ordningen med Utvalgte kulturlandskap opprettholdes.

Scenario 2: Finansieringen av forvaltningen av nasjonalparken blir på et høyt nivå, herunder midler til tiltak også på utsiden av vernegrensen. Større grad av lokal aktivitet og satsing.

Effektene er klassifisert etter en skala fra -4 til +4 (fra meget stor negativ til meget stor positiv konsekvens).

Effekter for verneverdiene:

Ved scenario 1 vil nasjonalparken ha liten positiv konsekvens (+1) for verneverdiene i sone A, liten positiv konsekvens (+1) for friluftslivets påvirkning av verneverdiene og liten positiv konsekvens (+1) for kunnskapsformidlingens betydning for verneverdiene.

Ved scenario 2 vil nasjonalparken ha middels positiv konsekvens (+2) for verneverdiene i sone A, middels positiv konsekvens (+2) for friluftslivets påvirkning av verneverdiene og middels positiv konsekvens (+2) for kunnskapsformidlingens betydning for verneverdiene.

Uten nasjonalpark (nullalternativet) vil det være liten negativ konsekvens (-1) for friluftslivets påvirkning av verneverdiene.

Effekter for brukerinteressene:

Ved scenario 1 vil nasjonalparken ha ubetydelig til liten negativ konsekvens (-1) for landbruket og liten negativ konsekvens (-1) for friluftslivet. Ellers vil den ikke gi konsekvenser.

Ved scenario 2 vil nasjonalparken ha liten positiv konsekvens (+1) for landbruket, liten positiv konsekvens for friluftslivet (+1), middels positiv konsekvens (+2) for bygge- og servicenæringen på Jomfruland og liten positiv konsekvens (+1) for kunnskapsformidling og attraksjonskraft.

Fylkesmannen viser til at utgangspunktet for arbeidet har vært at dagens bruk i hovedsak skal kunne fortsette. Selv om restriksjonene i det vesentlige vil bli på dagens nivå, vil nasjonalparken føre til noen innskjerpinger, samtidig som reglene på enkelte andre områder i eksisterende verneområder blir mindre strenge. Konsekvensutredningen bekrefter at effekten på de aktivitetene som i dag er tillatt innenfor den foreslåtte nasjonalparken vil være små. Mer midler til forvaltning kan gi noe høyere positive effekter både for verneverdier og brukerinteresser.

Andre mulige effekter av nasjonalparken er at den vil skape mer stolthet lokalt og regionalt. Den kan også gi større attraksjonskraft med hensyn til reiseliv, bosetting og etablering av næringsvirksomhet.

Klima- og miljødepartementet viser til at verneplanen er utredet i forhold til gjeldende lovverk, samt at ulike interesser er blitt bredt belyst og vurdert gjennom både konsekvensutredningen og høringen. Naturmangfoldloven § 14 er på denne bakgrunn oppfylt. Departementet mener videre at de utredningene som er gjennomført oppfyller kravene i utredningsinstruksen og anser derfor at utredningsplikten er oppfylt. Avveiningen mellom bruk

og vern har ført til endringer i vernebestemmelser og avgrensning. Verneforslaget er således i størst mulig grad tilpasset ulike brukerinteresser som landbruk, friluftsliv, næringsfiske, fritidsfiske, skipsfart og hyttebruk i forbindelse med områdene.

2.4 Gjeldende arealplaner og andre offentlige reguleringer

2.4.1 Kommuneplan

Gjeldende kommuneplan for Kragerø er fra 2015. Nasjonalparken vil ikke være i strid med arealformålene eller bestemmelsene i planen.

2.4.2 Reguleringsplaner

Forslaget til nasjonalpark berører sju gjeldende reguleringsplaner:

- Tårnbrygga – Jomfruland fyr (1995)
- Østre og Vestre Saltverksmyr (2002)
- Løkstad (1989)
- Engelshus, Bråtøy og Korset (1981)
- Ytre del av Portør (2012)
- Portør pensjonat (2011)
- Del av Portør Kaalstangen – Brunsvik (1984)

Fylkesmannen mener nasjonalparken ikke vil være i strid med arealformålene eller bestemmelsene i reguleringsplanene.

Ved behandlingen av kommuneplanens arealdel i 2015 ble det vedtatt at reguleringsplanene for Tårnbrygga – Jomfruland fyr og Engelshus, Bråtøy og Korset skal oppheves.

Videre godkjente kommunestyret i Kragerø reguleringsplan for Knubbhausen, som innebærer sprengningsarbeidet innenfor et areal på ca. 21 dekar ved Knubbhausen og en mindre utdyping over Jomfrulandsrevet innenfor et areal på ca. 8,8 dekar for å utbedre seilingsleden for større fartøyer.

2.4.3 Eksisterende vern

Innenfor den foreslåtte nasjonalparken ligger sytten eksisterende verneområder. Disse foreslås nå opphevet, jf. kapittel 4

2.4.4 Andre planer og reguleringer

Sikrede friluftslivsområder i Skjærgårdsparken Telemark blir forvaltet etter en forvaltningsplan som sist ble revidert i 2013.

Fra 2015 er det innført et fredningsområde for hummer nordvest for Jomfruland. Mesteparten av arealet ligger innenfor den foreslåtte nasjonalparken.

I 2015 vedtok Kragerø kommune en forskrift etter havne- og farvannsloven som fastsetter en fartsgrense på 30 knop i åpne sjøområder.

3. Viktige endringer i verneprosessen

3.1 Avgrensning

Det ble gjort en del justeringer av grenser og bestemmelser etter innspill som kom inn til oppstartsmeldingen.

Etter høringen ble det gjort en del endringer i nasjonalparkforslagets avgrensning i sjø slik at det ikke er med areal som er i lovlig bruk til fiske etter reke med aktive redskaper. Det ble samtidig lagt til noe nytt sjøareal der det ikke fiskes etter reke med aktive redskaper. I sum gir ikke justeringene vesentlig endring i nasjonalparkens samlede sjøareal.

Miljødirektoratet foreslår ytterligere grensenejusteringer ved at veien til Øitangen gård, samt gårdstunet med bygningsmasse foreslås holdt utenfor nasjonalparken. En konsekvens av dette er at en del henvisninger til vegen og tunet på Øitangen også tas ut av forskriften.

Klima- og miljødepartementet mener denne veien ikke vil ha vesentlige negative konsekvenser for den helhetlige ivaretagelsen av verneverdiene innenfor den foreslåtte nasjonalparken. Departementet vil derfor la veien være med i verneforslaget, med vilkår om at veien skal ha standard som på vernetidspunktet både når det gjelder bredde og toppdekke. Når det gjelder gårdstunet og bygningsmassen slutter departementet seg til Miljødirektoratet. Departementet har foretatt en mindre justering ved at en hytte nær Øitangen gård også er justert ut av nasjonalparken. Det er også foretatt en grenseendring i sjø for å gi rom for eventuell framtidig akvakulturproduksjon.

3.2 Forskriftene

En del bestemmelser er fjernet etter høringen, fordi de var overflødige og er dekket opp av andre bestemmelser. Noen vernebestemmelser er flyttet til retningslinjene i forvaltningsplanen som vil ha juridisk virkning når de er vist til i verneforskriften. Nummering av bestemmelsene kan også ha blitt endret i løpet av verneplanprosessen slik at henvisninger angitt av Fylkesmannen og Miljødirektoratet ikke nødvendigvis er i samsvar med vedlagte forskrift. Det vises for øvrig til kapittel 7.5

På land vil ikke nasjonalparken gi vesentlige begrensninger for grunneiere og allmenhetens bruk sammenlignet med dagens situasjon. Normal bruk av området som for eksempel vedlikehold av bygninger og brygger, friluftsliv, beiting, slått og rydding vil generelt være tillatt, fordi dette ansees ikke å skade området verneverdier. For å kunne ivareta de verneverdige naturtypene som slåtteenger, strandenger, skogshagemark, naturbeitemark og lauvingstrær er en avhengig av at områdene skjøttes. Beite, slått og høsting av lauv er aktiviteter som bidrar til å ivareta disse naturverdiene og vil være tillatt i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen. Nasjonalparken fører ikke til innskrenkninger for skipstrafikken og ferdsel med småbåter på sjøen. Det foreslås ikke innført forbud mot vannskuter. Det foreslås innført forbud mot flyging lavere enn 300 meter over bakken eller sjø i nasjonalparken, tilsvarende som det er i de eksisterende verneområdene.

På land blir følgende regler strengere:

- Forbud mot å sette fra seg campingvogner, bobiler, brakker og maskiner.
- Fulldyrking av arealer i nasjonalparken blir ikke tillatt. Virkningen er liten, da det er registrert lite areal med egnet markslag. Det kan imidlertid fulldyrkes i landskapsvernområdet på Stråholmen på arealer som er vist i forvaltningsplanen.

- Det blir visse begrensninger for tilrettelegging for friluftsliv.
- Utvidelse av bygninger begrenses til inntil 80 kvadratmeter samlet bebygd areal på hver eiendom, jf forvaltningsplanen. Grensen i retningslinjene i kommuneplanens arealdel er 100 kvadratmeter. Det er ikke gitt at dette i praksis er en innskjerping, da kommunens praksis i byggesaker er restriktiv i dette området i dag.
- Det må søkes om nye, permanente gjerder til beitedyr i landbruket og om gjerder til andre formål enn landbruk. Midlertidige gjerder i landbruket (varighet under ett år) er generelt tillatt.
- Vanlige planter kan plukkes til eget bruk. Sjeldne plantearter og arter på Norsk rødliste for arter vil unntas fra denne adgangen. Plantene som unntas er lite ettertraktet og begrensningen blir i praksis liten.
- Det kan beplantes inntil bygninger med plantearter som ikke er på norsk svarteliste eller som er vurdert til å ha stor potensiell risiko. Skal det plantes trær, må det være stedegne lauvtre. Dette kan være strengere enn dagens praksis.
- Jakt er tillatt, med unntak av jakt på sjøfugl i Stråholmsteinområdet og i sone B for sjøfugl sør for Stråholmen, der det er jaktforbud i dag. Stråholmsteinområdet har nasjonal verdi for sjøfugl, og begrunnelsen for forbudet er at redusert forstyrrelse kan bidra positivt til bestandenes videre utvikling, også av arter som er på norsk og internasjonal rødliste, blant annet sjørre. I området nord for Stråholmen gjelder forbudet likevel ikke uttak av fugl etter særskilt tillatelse fra, eller i regi av viltmyndighetene, slik som for eksempel skadefelling av grågås. Forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken kan iverksette uttak av jaktbare arter som det er ønskelig å regulere av hensyn til verneverdiene.
- Det er forslått en sjøfuglsone i området Kråka nord på Jomfruland med ferdselsforbud i hekketiden. Forbudet gjelder ikke ferdsel i forbindelse med registrering av fugl i regi av Jomfruland fuglestasjon og fiske etter sjørret.
- Det blir forbud mot brenning av bål og bruk av grill direkte på underlaget for å redusere faren for skade på vegetasjon og fast fjell.

Flere regler blir mindre strenge enn i eksisterende verneområder eller de avklarer forhold i dagens regelverk. Dette gjelder blant annet skånsom skjøtsel av vegetasjon ved gårdsanlegg og motorferdsel på angitte traseer blant annet i forbindelse med strandrydding.

Regelverket vil bli forenklet, da forskriftene for dagens 17 verneområder innenfor den foreslåtte nasjonalparken vil bli erstattet med to forskrifter. Forskriftene og retningslinjene avklarer vesentlig flere forhold enn dagens forskrifter, noe som er rasjonelt for eiere, brukere og forvaltningen.

Følgende endringer ble gjort før høring:

I deler av nasjonalparken er det foreslått å etablere soner. Det gjelder sone A for beite- og slåttemark, beiteskog, skogshagemarker, høstingsskog og strandenger, samt sone B for sjøfugl. I verneprosessen endret Fylkesmannen i samråd med Miljødirektoratet, formålsbestemmelsen for sone A fra kulturlandskap til de naturtypene som skal ivaretas.

Fylkesmannen mener at formålsbestemmelsen for sone A i verneforskriften § 1. bør endres til: *«I sone A er det et spesielt formål å ta vare på og utvikle verneverdiene i jordbrukets tradisjonelle kulturlandskap, avgrenset til naturtypene beite- og slåttemark, beiteskog, skogshagemarker, høstingsskog og strandenger, ved skjøtsel som bygger*

opp under verneverdiene.» Endringen ble gjort som en følge av høringen og dialog mellom Fylkesmannen og organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen.

Nytt punkt under unntaksbestemmelsene annet ledd (ikke til hinder for) § 3. pkt. i): *Bruk av midlertidige installasjoner i sjø til levendelagring av villfanget fisk og skalldyr, uten landfeste og uten tilførsel av fôr.»*

I tillatelsesbestemmelsene § 3 fjerde ledd; Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til, ble det tatt inn et nytt punkt h) *Vedlikehold av ledningsanlegg som ikke er etter unntaksbestemmelsen i § 3 pkt. d) og nye ledningsanlegg i jord i kanten av veger og i sjø, samt til fritidsboliger. Forvaltningsplanen gir retningslinjer.»*

Videre ble det tatt inn følgende nye punkt i tillatelsesbestemmelsene § 3 fjerde ledd:

o) *Akvakultur uten fast bygningsmasse, uten forurensningskonsekvenser, uten synlig anlegg over sjøoverflaten, som ikke er i strid med verneformålet og som ikke er etter § 3 tredje ledd pkt. i)».*

p) *Vedlikehold av vannspeil i Tårntjenna på Jomfruland og dammene på Vestrestrand på Stråholmen som er til fordel for naturmangfoldet.»*

§ 5 ble endret til: *«Bestemmelsene er ikke til hinder for: b) Høsting og uttak av vilt etter gjeldende lovverk, med unntak av fuglejakt i områder angitt i forvaltningsplanen.»*

§ 7 ble endret til: *«Telting er ikke tillatt i sone B for sjøfugl og i andre områder angitt i forvaltningsplanen.»*

Det ble tatt inn et nytt punkt under § 9. *«Bestemmelsen er ikke til hinder for ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, ambulanse, politi, brann, redning, næringsfiske der fiskeren er manntallsført og bruker merkeregistrert båt, naturoppsyn, samt skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Det samme gjelder drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg som ikke kan utføres utenfor forbudsperioden.»*

Ny bestemmelse i § 9. *«Bestemmelsen er ikke til hinder for e) Forsvarets nødvendige lavtflyging med jagerfly i perioden fra 1. oktober til 1. april.»*

Ny bestemmelse i § 9. *«Bestemmelsen er ikke til hinder for g) Motorferdsel på is til transport av personer og varer til bosettinger, samt stell og foring av husdyr.»*

For landskapsvernområdet på Stråholmen:

Det generelle forbudet mot nydyrking i § 3. ble fjernet og ble erstattet med ny bestemmelse § 3. pkt. e) *«Nydyrking er kun tillatt etter retningslinjer i forvaltningsplanen.»*

I tillegg til disse endringene ble det gjort flere mindre vesentlige endringer.

Miljødirektoratet anbefaler følgende for den foreslåtte nasjonalparken:

En noe annerledes ordlyd i formålsparagrafen § 1, tredje ledd: *"I sone A er det et spesielt formål å bevare naturtyper som skogshagemarker, naturbeitemarker, slåtteeenger, strandenger og lauvvingstrær."*

Adgangen til anlegg for levendelagring av villfanget fisk og skalldyr begrenses til områder der dette har foregått tidligere i

unntaksbestemmelsen. Det foreslås derfor at § 3 tredje ledd pkt. i) får ordlyden: *"bruk av midlertidige installasjoner i sjø uten landfeste og uten tilførsel av for til levendelagring av villfanget fisk og skalldyr i områder der dette har foregått tidligere."*

En hjemmel for dispensasjon fra forbudet mot utsetting av levende organismer, knyttet til tillatelser etter § 3 fjerde ledd pkt. o), og foreslår derfor at det tas inn en nytt punkt under § 5) med ordlyden: *"Utsetting av dyr i forbindelse med tillatelse etter § 3 fjerde ledd pkt. o)."*

Tillatelse til sykling og organisert bruk av hest på stier i nasjonalparken, ved at det tas inn følgende punkt i § 7: *"Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier og stier."*

Bestemmelser som har karakter av forbud bør inntas i forskriften, og ikke som i retningslinjer i forvaltningsplanen. Det er derfor inntatt bestemmelser om jakt i § 5 b) og om telting i § 7.

§ 9 pkt. e) i Fylkesmannens tilrådning tas ut. Bestemmelsen hadde følgende ordlyd: *"Motorferdsel langs etablerte veier eller hovedstier for nødvendig transport i forbindelse med forskning, miljøovervåking, filminnspilling, kulturarrangementer og lignende."* Etter direktoratets oppfatning dekkes miljøovervåking av øvrige dispensasjonshjemler i forskriften. De andre formålene som nevnes framstår som såpass avgrenset at det vil være mer naturlig å behandle dem etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen. Videre legges det til grunn at behovet for slik transport i nasjonalparken vil bli betydelig lavere, når det nå foreslås å grense ut Øitangen gård og vegen dit.

Bestemmelsen § 9 pkt. g) i Fylkesmannens tilrådning om motorferdsel på is tas ut, da dette er snakk om svært avgrensede tilfeller i situasjoner som må forventes å oppstå sjelden. Det er derfor etter direktoratets oppfatning mer naturlig å behandle søknader om motorferdsel på is i henhold til den generelle dispensasjonsbestemmelsen; og det bør under ingen omstendigheter være direkte tillatt med slik motorferdsel i en nasjonalpark.

Direktoratet foreslår også mindre justeringer av ordlyden i en del av bestemmelsene, uten at disse endrer betydning i forhold til Fylkesmannens tilrådning.

For endringer i retningslinjene i utkastet til forvaltningsplanen vises det til de enkelte bestemmelser under, samt Fylkesmannens tilrådning.

For det foreslåtte landskapsvernområdet tilrår Miljødirektoratet andre bestemmelser enn Fylkesmannen på noen punkter. De viktigste gjengis her:

Stråholmen landskapsvernområde opprettes som ett verneområde, selv om området består av to adskilte teiger.

Spissing av ordlyden i formålet i § 1, da deler av ordlyden i Fylkesmannens tilrådning også omfatter aktiviteter og tiltak. Det foreslås at § 1 får ordlyden: *"Formålet med Stråholmen landskapsvernområde er å ta vare på et kulturlandskap med økologisk, kulturell og opplevelsesmessig verdi. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart."*

Formålet er videre å ta vare på kultur- og naturbeitemarker, rikt naturmangfold med truede og sjeldne arter gjennom bærekraftig bruk og forvaltning.

Allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging."

Fjerne forbudet mot fôring av beitedyr i Fylkesmannens tilrådning § 3 andre ledd. Miljødirektoratet mener at naturmangfoldloven trolig ikke hjemler slik regulering i landskapsvernområder, og mener man heller må søke løsninger i dialog med grunneiere og rettighetshavere.

Bestemmelsen om forbud mot løs hund i landskapsvernområder tas ut da naturmangfoldloven ikke hjemler dette.

Forbud med lavtflyging under 300 m kan vanskelig hjemles i et landskapsvernområde, og bestemmelsen foreslås derfor fjernet. Dette vil neppe ha store praktiske konsekvenser, da landskapsvernområdene blir omgitt av Jomfruland nasjonalpark, som får et slikt forbud mot lavtflyging.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Fylkesmannens forslag til hvilke områder som vil være underlagt regulering av jakt og til bestemmelsen om motorisert ferdsel på isen.

Departementet legger også til grunn at i spesielle tilfeller kan det være behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven). Dette vil det kunne gis tillatelse til etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

4. Oppheving av tidligere vernede områder

Verneforslagene omfatter 17 eksisterende verneområder:

1. Forskrift 28. april 1978 nr. 18 om fredning av Jomfruland landskapsvernområde, Kragerø kommune, Telemark.
2. Forskrift 28. mars 1980 nr. 12 om fredning for Stråholmsteinen naturreservat, Kragerø kommune, Telemark
3. Forskrift 28. mars 1980 nr. 14 om fredning for Lille Danmark naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
4. Forskrift 28. mars 1980 nr. 13 om fredning for Raudholmane naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
5. Forskrift 28. mars 1980 nr. 17 om fredning for Stutsholmskjæra naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
6. Forskrift 28. mars 1980 nr. 19 om fredning for Gjesskjæra naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
7. Forskrift 28. mars 1980 nr. 20 om fredning for Stangskjæra naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
8. Forskrift 28. mars 1980 nr. 21 om fredning for Hattholmen naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
9. Forskrift 28. mars 1980 nr. 23 om fredning for Østre Rauane naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
10. Forskrift 28. mars 1980 nr. 24 om fredning for Tviskjær naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.

11. Forskrift 28. mars 1980 nr. 28 om fredning av Lille Fengesholmen naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
12. Forskrift 7. desember 1990 nr. 1057 om Stråholmen landskapsvernområde med fuglelivsfredning, Kragerø kommune, Telemark.
13. Forskrift 7. desember 1990 nr. 1056 om Stråholmen naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
14. Forskrift 30. juni 2006 nr. 817 om Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark, vedlegg 24, fredning av Sandbakken naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.
15. Forskrift 19. juni 2009 nr. 716 om Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl. Vedlegg 8. Fredning av Vestre Rauane fuglefredningsområde, Kragerø kommune, Telemark
16. Forskrift 19. juni 2009 nr. 721 om Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl. Vedlegg 13. Fredning av Beverskjæra fuglefredningsområde, Kragerø kommune, Telemark
17. Forskrift 19. juni 2009 nr. 723 om Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl. Vedlegg 15. Fredning av Skadden naturreservat, Kragerø kommune, Telemark.

Oppheving av disse vedtakene skjer gjennom foreliggende kongelig resolusjon, jf. vedlegg 1.

5. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Fylkesmannen anbefaler at et nasjonalparkstyre skal ha samlet forvaltningsansvar for Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen landskapsvernområde.

Miljødirektoratet viser til at nasjonalparken vil bli forvaltet etter forvaltningsmodellen med et eget nasjonalparkstyre.

Klima- og miljødepartementet anbefaler å delegere forvaltningsmyndigheten for den foreslåtte nasjonalparken til et nasjonalparkstyre. Nasjonalparkstyret vil inngå i et forsøk med grunneierrepresentasjon i nasjonalparkstyret. Styret vil derfor i tillegg til politiske representanter fra Kragerø kommune og Telemark fylkeskommune, også ha grunneierrepresentasjon. Dette er et statlig styre som på vanlig måte oppnevnes av Miljødirektoratet på bakgrunn av representanter foreslått fra kommunen og fylkeskommunen. Inntil nasjonalparkstyret er etablert og konstituert skal Fylkesmannen i Telemark være forvaltningsmyndighet. Nasjonalparkstyrets sekretariatsfunksjon legges til en nasjonalparkforvalter. Inntil nasjonalparkforvalter er ansatt, skal Fylkesmannen i Telemark ivareta denne funksjonen.

Departementet viser til at det foreligger et utkast til forvaltningsplan, som vil slutføres av styret snarest mulig etter vernevedtaket.

Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet. Departementet understreker at forvaltningsplanen er avgjørende for hvordan området vil bli forvaltet innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften. Ferdigstilling av forvaltningsplanen blir derfor en svært viktig oppgave

for det kommende nasjonalparkstyret. Det forutsettes at alle berørte parter medvirker i utarbeidelsen av forvaltningsplan.

Vedrørende ressurser til forvaltning av verneområdet, viser departementet til at dette skjer innenfor gjeldende budsjetttrammer.

Utgifter til erstatninger og gjennomføring av erstatningsprosessen samt merking og oppsetting av skilt dekkes innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under kap. 1420 post 33. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av utarbeiding av forvaltningsplan og etablering av oppsyn og skjøtsel vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

6. HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til grunneierne, rettighetshavere, kommunen, fylkeskommunen og andre regionale instanser, har følgende organisasjoner og instanser hatt verneforslaget på høring:

Arbeids- og sosialdepartementet, Agder Telemark Skog BA, Aust Agder Fylkeskommune, Avinor AS, Bamble kommune, Den Kongelige Norske Seilforening, Den Norske Turistforening, Direktoratet for kulturminneforvaltning, Direktoratet for mineralforvaltning, Drangedal kommune, Eldrerådet i Kragerø, Fiskeridirektoratet, Fiskeridirektoratet Region Sør, Fiskerlaget Sør, Forsvarsbygg, Fortidsminneforeningen Telemark, Forum for natur og miljø Telemark, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Fylkesmannen i Aust Agder, Gea Norvegica Geopark, Gjerstad kommune, Havforskningsinstituttet, Helle Forum, Høgskolen i Telemark, Bø, Jomfruland Fuglestasjon, Jomfruland Hytteeierforening, Jomfruland Landbrukslag, Jomfruland Vel, Kjølebrønd Utmarkslag, Kommunenes sentralforbund, Kongelig Norsk Båtforbund, Kragerø Bys venner, Kragerø Energi AS, Kragerø Fjordbåtselskap AS, Kragerø havnevesen KF, Kragerø Håndverk og Industriforening, Kragerø kirkelige fellesråd, , Kragerø Kystlag, Kragerø og Skåtøy Historielag, Kragerø Ornitologiske Forening, Kragerø Turistforening, Kragerø ungdomsråd, Kystverket, Kystverket Sørøst, Levangsheia Jeger og Fiskeforening, Levangsheia Vel, Natur og Ungdom, Natur og Ungdom Kragerø, Naturvernforbundet, Naturvernforbundet i Kragerø, Naturvernforbundet i Telemark, NHO Reiseli, NHO Telemark, Norsk Institutt for by- og regionforskning, Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet, Norges Bondelag, Norges Geologiske undersøkelser, Norges Handikapforbund, Norges Handikapforbund Telemark, Norges Hytteforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Jeger og Fiskerforbund, Norges Jeger og Fiskerforbund Telemark, Norges Luftsportsforbund, Norges Miljøvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og småbrukarlag, Norsk Botaniske forening, Norsk Institutt for naturforskning, Norsk Institutt for Skog og Landskap, Norsk Marint Museum, Norsk Organisasjon for terrengsykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening Telemark, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, Norsk Zoologisk Forening, Norskog, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet Naturvitenskap og teknologi, Norges Teknisk- Naturvitenskapelige Universitet Ringve botaniske hage, Norges

Teknisk- Naturvitenskapelige Universitet Vitenskapsmuseet, NVE Region Sør, Risør kommune, Rådet for funksjonshemmede, Samarbeidsrådet for biologisk mangfold, Sannidal Jeger og Fiskeforening, Sannidal og Skåtøy Bondelag, Sannidal Skogeierlag, Sentrumsforeningen i Kragerø, Skjærgårdstjenesten i Kragerø, Skåtøy Skogeierlag, Skåtøy Vel, Språkrådet stedsnavnetjenesten, Statens kartverk, Statens Landbruksforvaltning, Statens Vegvesen region Sør, Statnett SF, Stråholmen Vel, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske Forening, Telemark Fiskerlag, , Telemark Orienteringskrets, Telemark Sau og Geit, Telemark Turistforening, Telenor Servicesenter nettutbygging, Universitet i Oslo Biologisk Institutt, Universitetet i Oslo Naturhistoriske museer, Universitetet I Bergen, Universitetet i Tromsø, Utvalgte kulturlandskap Jomfruland, Utvalgte kulturlandskap Stråholmen, Vegdirektoratet, Verdens villmarkfond Norge, Vestfold Fylkeskommune, Viltneemnda i Kragerø, Visit Kragerø, Østre øydistrikt velforening og Østre øydistrikt hytteforening.

Fylkesmannen mottok uttalelser fra 53 høringsparter. Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen (Jomfruland Vel, Jomfruland landbrukslag, Jomfruland Hytteeierforening, Stråholmen Vel og Utvalgte kulturlandskap i jordbruket på Jomfruland og Stråholmen) ga en felles uttalelse.

Kragerø kommune er positiv til Fylkesmannens forslag, men er uenig i en del av forskriftsendringene og en grensejustering som er foreslått av Miljødirektoratet.

Telemark fylkeskommune er positiv til Fylkesmannens forslag, men er enig i Kragerøs kommunes merknader.

7. MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

7.1 Generelle merknader

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen og flere privatpersoner kan akseptere nasjonalparken dersom deres innspill til de enkelte punktene i forskriften og til forvaltningen tas til følge. Flere privatpersoner uttrykker ulik grad av motstand mot nasjonalparkforslaget.

Jomfruland Hytteeierforening avviser verneforslaget. Begrunnelsen er bl.a. at nasjonalpark ikke er en egnet verneform og i konflikt med naturmangfoldloven for et kulturlandskap som Jomfruland. Hytteeierforeningens subsidiære syn er at dersom Kragerø kommunestyre fremmer forslaget videre, ber de om at felles uttalelse fra organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen innarbeides og legges til grunn.

Kragerø Senterparti viser til at Jomfruland og Stråholmen med områdene rundt er unike, flotte naturperler som har et rikt naturmangfold. For å få til en velfungerende nasjonalpark må en spille på lag med beboere og grunneiere i området, og vedtak om nasjonalpark bør aksepteres og godtas av grunneierne på Jomfruland og Stråholmen.

Norges Fiskarlag, i samarbeid med Fiskerlaget Sør og Telemark Fiskerlag støtter opp om vern av Jomfruland nasjonalpark. Norges Fiskarlag viser til at områdene ved Jomfruland og Stråholmen har store naturverdier som de mener bør vernes om.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat kan ikke se at den foreslåtte nasjonalparken og landskapsvernområdene vil ha konsekvenser for vassdrag eller realistisk utnyttbare energiresurser (vindressurser).

Larvik kommune stiller seg svært positivt til verneforslaget. Kommunen ber samtidig om at de områder som inngår i samme naturformasjon på Vestfolds side av Langesundsrenna vurderes i tilknytning til nasjonalparkplanene i Telemark.

Vestfold fylkeskommune ved Fylkesutvalget stiller seg positiv til initiativet fra Larvik kommune, og ber om at det foreslåtte nasjonalparkområdet vurderes utvidet inn i Vestfold.

Fylkesmannen i Vestfold ser vedtaket i Larvik kommunestyre som et klart uttrykk for lokal støtte til nasjonalparkarbeidet i Telemark.

Fylkesmannen i Telemark er positiv til å medvirke til at grunnlaget for en eventuell utvidelse av Jomfruland nasjonalpark blir vurdert.

Gea Norvegica Geopark mener nasjonalparken vil ha svært stor positiv betydning for geoparkområdene på Jomfruland og Stangnes, da det vil gi rullesteinstrendene, strandvollene, mangfoldet av bergarter og Raets mektige naturinntrykk et formelt vern, noe de ikke har i dag. De viser til at Jomfruland, med sin særegne geologi er en av grunnene til at geoparken oppnådde internasjonal status i 2006.

Verdens Villmarksfond Norge (WWF), Norsk organisasjon for terrengsykling, Natur og Viten støtter forslaget om å opprette Jomfruland nasjonalpark. WWF er svært positive til formålet om å ta vare på naturtyper på sjøbunnen – spesielt tareskog og ålegrasenger som er viktige gyte- og oppvekstområder for rødlistede arter som ål og hummer.

Kragerø håndverk- og industriforening mener nasjonalparken på kort sikt kan være positiv for reiselivsbedrifter, men er mer usikker på hvilke effekter verneområdet vil få for næringslivet på lang sikt.

To privatpersoner som er grunneiere på Jomfruland mener at et eventuelt nasjonalparksenter på Jomfruland bør legges der det kan bidra til å forskyve ferdselen fra øyas nordlige til sørlige del.

Natur og Viten håper at Jomfruland får Norges første nasjonalparksenter som faktisk ligger innenfor nasjonalparkens grenser, og ikke utenfor.

Fylkesmannens vurdering er at mange av bidragene er tatt hensyn til, og at det stort sett er funnet løsninger i enkeltspørsmål som også ivaretar verneverdiene. Det bør derfor være et relativt godt grunnlag for lokalt eierskap og aksept blant grunneierne. Fylkesmannen tar hytteeierforeningens prinsipale syn til orientering. Når det gjelder forutsetningene for deres subsidiære syn, vises det til vurderingene av fellesuttalelsen fra organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen i kapitlene nedenfor. Fylkesmannen sier seg enig i de perspektivene Gea Norvegica Geopark trekker opp. Fylkesmannen viser til at et eventuelt nasjonalparksenter ikke er vurdert i denne tilrådingen. Initiativ må tas lokalt, og så langt er det ikke fremmet konkrete planer. Fylkesmannen tar synspunktene til orientering.

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens vurderinger.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet. Når det gjelder et eventuelt framtidig besøkssenter for nasjonalparken vil

departementet understreke at etablering av nye besøkssentre vurderes i en helhetlig nasjonal sammenheng, og det er avhengig av den til enhver tid gjeldende budsjettsituasjon. Det er Miljødirektoratet som er ansvarlig for autorisering av besøkssentrene.

7.2 Saksgang og prosess

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen er tilfreds med at prosjektgruppen ble organisert med representasjon fra alle relevante organisasjoner på øyene. De synes det har vært en god prosessledelse fra Fylkesmannen.

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen, samt to privatpersoner retter sterk kritikk til behandlingen av verneforskriften i Miljødirektoratet høsten 2014 og vinteren 2015. De mener behandlingen i svært liten grad la vekt på lokalkunnskap og erfaring i prosjektgruppen. Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen mener at konsekvensutredningen ikke gir dem mye ny kunnskap, og bemerker at eventuelt økt tilstrømming av turister naturlig nok synes å henge sammen med tilrettelegging av attraksjoner.

Fiskeridirektoratet viser til at Fiskeridirektoratet Region Sør og Telemark Fiskerlag har bidratt med gode råd, og at det kan se ut til at det har blitt tatt hensyn til. Direktoratet mener at konsekvensene av vernet for samfunnet og fiskerinæringen ikke er godt nok utredet, men konkluderer likevel med at resultatet har blitt akseptabelt etter som det er tatt hensyn til næringen og fiskerimyndighetene ved utforming av verneforslaget.

Norges Fiskarlag mener verneforslaget bygger på en god prosess der også fiskerne har blitt lyttet til. De foreslåtte vernegrensene og verneforskriftene vil ikke legge vesentlige hindringer for dagens yrkesfiskerier. Et strengere vern av viktige gyte- og oppvekstområder vil derimot være positivt for fiskeriene.

Fiskeridirektoratet, region Sør har inntrykk av at med unntak av sjørørret, er det ikke innhentet kunnskap fra lokale informanter om arter i sjø. De mener at fritids- og sportsfisket er mangelfullt beskrevet i verneforslaget.

Telemark fylkeskommune, Fiskeridirektoratet, region Sør og to privatpersoner synes at verneverdiene i sjø er vagere beskrevet enn tilsvarende på land, og viser til at det ikke er beskrevet noen spesifikke verneverdier i sjø knyttet til vannsøylen og overflaten.

Fylkesmannen viser til at det er lagt stor vekt på lokal medvirkning i verneprosessen og at organisasjonene i stor grad har bidratt til å få fram problemstillinger og foreslå løsninger. Organisasjonene ønsket at regelverket så langt som råd skulle bli avklart gjennom verneprosessen, ved at flest mulig regler lå i verneforskriften og ikke i retningslinjene. Dette ble langt på veg fulgt opp fra Fylkesmannens side. Miljødirektoratet har vært rådgivende overfor Fylkesmannen, og etter en felles gjennomgang gjorde Fylkesmannen en del endringer.

Fylkesmannen viser til at konsekvensutredningen er utarbeidet etter anerkjent metode. All tilgjengelig informasjon ble brukt og utredningen er grundig gjennomført. Konsekvenser ved to ulike utviklingsscenarier ble utredet, noe som det ikke er krav til i konsekvensutredninger. For de som ikke kjenner området og arbeidet spesielt godt, er konsekvensutredningen etter Fylkesmannens vurdering et viktig bidrag til å opplyse saken.

Fylkesmannen er enig i at fritids- og sportsfisket er noe knapt omtalt i verneforslaget. Temaet er bedre beskrevet i utkast til forvaltningsplan og i egen rapport fra 2014 om fiske og akvakultur. Fylkesmannen er enig i at naturverdiene i sjø er noe knapt beskrevet i verneforslaget. Temaet er vesentlig fyldigere omtalt i utkast til forvaltningsplan, og det foreligger en god sammenstilling utarbeidet av Norsk Institutt for Vannforskning i 2014. Naturverdier i sjø er dessuten gitt relativt mye omtale i tilrådingen fra Fylkesmannen. Fylkesmannen viser ellers til at Telemark Fiskerlag deltok i utarbeidelsen av rapport om fiske i sjø og akvakultur, at det ble brukt lokale informanter i arbeidet med sammenstillingen av eksisterende kunnskap om marine naturverdier, at rapporten om sjøfugl er utarbeidet av konsulent med god lokalkunnskap og at rapporten om sel er basert på befaringer og tellinger.

Miljødirektoratet mener Fylkesmannen i Telemark har gjennomført en grundig og involverende prosess, der berørte parter på en god måte har fått anledning til å fremme sine synspunkter på verneplanen,

Miljødirektoratet viser til at direktoratet har en rolle som faglig overordnet myndighet for verneområdeforvaltningen i Norge. Dette innebærer også å sikre et mest mulig enhetlig og forutsigbart juridisk rammeverk for verneområdene. Det er likevel rom for lokale tilpasninger i verneforskriftene, men disse må ligge innenfor rammene av naturmangfoldloven. I noen tilfeller vil også forskriftstekniske hensyn og hensynet til naturverdiene omtalt i verneformålet måtte gå foran lokale ønsker om tilpasninger i verneforskriften.

Angående konsekvensutredningen viser Miljødirektoratet til Fylkesmannens kommentarer, og vil legge til at graden av tilrettelegging gjennom besøksforvaltning er noe forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken vil måtte ta stilling til. Dette skal gjøres gjennom forvaltningsplanen, som skal utarbeides gjennom en bred og involverende prosess, der alle berørte parter får anledning til å delta. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til Fylkesmannens vurderinger.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet.

7.3 Valg av verneform

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen og en privatperson mener at bruksanalysen dokumenterer at nasjonalpark er en verneform som i begrenset grad er forenlig med ivaretagelse av verneverdiene knyttet til landbrukets kulturlandskap, for eksempel i eikeskogen på Jomfruland. De mener videre at tradisjonell jordbruksdrift bør kunne tillates i nasjonalparken. Da kunne det vært nasjonalpark også der landskapsvernområdene på Stråholmen nå er foreslått. Organisasjonene, inkludert Jomfruland Hytteeierforening mener at nasjonalpark ikke er eneste mulige verneform. De ser på regionalpark som et alternativ, noe som også er pekt på av enkelte privatpersoner.

Natur og Viten mener at områdene på Stråholmen som legges ut til landskapsvernområder fint kunne vært ivare tatt innenfor en nasjonalpark.

Fiskeridirektoratet ser at noen av deres merknader utfordrer grensene for hva som har vært tillatt i nasjonalparker når det gjelder varige påvirkninger. Dersom det er begrensninger i hjemmelsgrunnlaget for hva

som kan tillates i en nasjonalpark, peker de på at tilsvarende begrensninger i utgangspunktet ikke gjelder for marine verneområder.

Fiskeridirektoratet region Sør mener nasjonalpark er en for streng vernekategori i dette området, og påpeker at verneverdiene er knyttet til sjøbunn i mindre deler av verneområdet. De mener sjøområdene heller burde vært vernet som marint verneområde, for å sikre en mer fleksibel balanse mellom vern og bruk.

Fylkesmannens vurdering er at verneformen nasjonalpark er egnet i de seks delområdene i sone A som har et samlet areal på ca. 0,7 km² eller ca. 28 prosent av landarealet. Her legges det opp til at tradisjonell bruk kan fortsette. Fulldyrking med jordarbeiding, såing, gjødsling og bruk av plantevernmidler er imidlertid bruk som er utenfor det naturmangfoldloven gir adgang til i nasjonalparker. Av den grunn er de to områdene på Stråholmen der det kan være aktuelt, foreslått som landskapsvernområde.

Fylkesmannen viser til at bruk av redskap som slepes og kan berøre bunnen, akvakultur og havbeite kan være utfordrende med tanke på hva som kan tillates innenfor en nasjonalpark. Fylkesmannens vurdering er at verneverdiene bør beskyttes mot slik aktivitet. Det understrekes at fiskeri, slik det drives i dag, kan videreføres. De bruksformene Fiskeridirektoratet tar opp, finnes ikke i området i dag, og det er uvisst om de vil være aktuelle i framtiden.

Vedrørende regionalpark viser Fylkesmannen til at det fra offentlige myndigheters side ikke er tatt initiativ til å utrede regionalpark i området.

Miljødirektoratet bemerker at ønsket om nasjonalpark har kommet fra lokalt hold, men uansett vernekategori vil vern etter naturmangfoldloven som oftest legge en del begrensninger på framtidig utnyttelse av naturressursene. Graden av begrensning varierer riktignok, både med vernekategori og med områdenes egenart. Marine verneområder kan både ha strengere og mer lempelige regler enn nasjonalpark på en del punkter; det avgjørende er hva som kan tillates innenfor verneformålet. I denne sammenhengen er det viktig å påpeke at Miljødirektoratet vurderer at landområdene i verneplanen alene ikke tilfredsstiller kravene til nasjonalpark i naturmangfoldloven. Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget så støtter Miljødirektoratet Fylkesmannens vurdering, og mener at kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i sjø er tilstrekkelig dokumentert for å tilrå vern som nasjonalpark etter naturmangfoldloven.

Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til Fylkesmannens vurderinger.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet. Faggrunnlaget viser at det er areal med viktige marine naturtyper som ålegraseng, tareskog, bløtbunnsområder og skjellsandområder innenfor den foreslåtte nasjonalparken. Dette er naturtyper som gir opphav til et høyt naturmangfold. Jomfruland er en del av raet, en kvartærgeologisk formasjon som er svært sentral i forståelsen av siste istid. Landarealene sammen med sjøarealene utgjør en del av Norges kyst- og havstrekning med store naturverdier. Etablering av en nasjonalpark i tilknytning til Jomfruland bidrar til å oppfylle det nasjonale målet om å hindre tap av arter og naturtyper og å sikre en del av særlig verdifull og egenartet norsk natur for kommende generasjoner.

7.4 Avgrensning

Flere privatpersoner og to hytteeiere ønsker grensejusteringer fordi de mener den foreslåtte grensen kommer for nært innpå eksisterende hytter, at det ikke er verneverdier i de aktuelle områdene og at det er ønske om solgroper i rullesteinstranda samt på holmer uten påviste verneverdier.

Kragerø kommune ber om at veien gjennom eikeskogen fram til Øitangen gård på Jomfruland, blir en del av nasjonalparken.

Landbruksdirektoratet mener at landbruksdriften ikke bør avgrenses geografisk slik det er gjort med sone A.

Telemark fylkeskommune anbefaler å velge det sonealternativet som er enklest, og ikke minst det som lokale aktører og forvaltere mener er det beste. Fylkeskommunen er ellers av den oppfatning at vern av store havområder som nasjonalpark kan styrke det regionale vannforvaltningsarbeidet. Fylkeskommunen viser til at ålegrasenger på innsiden av Jomfruland ikke inngår i nasjonalparkområdet og savner en begrunnelse.

Fiskeridirektoratet, region Sør viser til at verneverdiene i sjø er knyttet til sjøbunnen, men at for store deler av arealet er ikke disse verdiene beskrevet. De mener at med unntak av gyte- og oppvekstområder, som ikke er dokumentert eller kartfestet, er det verneverdier på sjøbunnen på dyp ned til nedre voksegrense for tare, dvs. ned til ca. 25 meters dyp. De kan ikke se at det er knyttet spesifikke verneverdier til sjøbunnen i dyp fra ca. 25 til 60 meter. Direktoratet viser til de fleste av trålfeltene ligger utenfor, men det ser ut til at to trålfelt strekker seg litt inn i den foreslåtte nasjonalparken.

Fylkesmannen mener det er ønskelig at landarealene i nasjonalparken er mest mulig sammenhengende og ønsker derfor ikke å endre grensen. Fylkesmannen viser til at rullesteinstranden på utsiden av Jomfruland har stor naturhistorisk verneverdi og i verneplanprosessen har det vært bred tilslutning til at de ubebygde arealene tas med. Verneforslaget innebærer at ubebygde arealer på 33 eiendommer på rullesteinstranden som har eiendomsgrenser vist i kartverket kommer med. Fylkesmannen har imidlertid foreslått en mindre grensejustering. Fylkesmannen viser videre til at det rett ut for de kommenterte holmene er en større tareskog og at holmene har regional landskapsverdi. Disse naturverdiene, sammen med ønske om en arrondering der ubebygde holmer tas med i nasjonalparken, tilsier at området bør være med. Fylkesmannen viser til at området på Stråholmen er vurdert til å ha regional til nasjonal landskapsverdi. Det vises til at å ta vare på landskap uten tyngre naturinngrep er et av hovedformålene med nasjonalparken. Ellers tilsier også arronderingshensyn at nasjonalparkgrensen bør ligge der den er foreslått, ettersom nasjonalparken bør dekke ubebygde områder og at vernegrensen er lagt inntil bebyggelsen ellers på sørlige del av Stråholmen.

Fylkesmannen bekrefter at hensynet til leveområder til strandmaurløve er bakgrunnen for at nasjonalparkgrensen foreslås lagt litt lenger inn på stranden på to hytteeiendommer på Sandbakken enn grensen for dagens naturreservat. Artsdatabanken har vurdert strandmaurløven til å være en sterkt truet art. Det er ikke registrert strandmaurløve andre steder på Jomfruland enn på Sandbakken. Strandtorn vurderes utplantet på nytt. Fylkesmannens vurdering er at det er ønskelig at landarealene i nasjonalparken er mest mulig sammenhengende og ønsker derfor ikke å endre grensen.

Fylkesmannen vurdering er at å åpne generelt for landbruksdrift i hele den foreslåtte nasjonalparken ikke er aktuelt, da det ikke er utredet hvilke konsekvenser det kan ha for verneverdiene. Slik Fylkesmannen har oppfattet de lokale organisasjonene, ønsker de en egen sone A, og rådet fra Telemark fylkeskommune tilsier derfor at det bør velges. Når det gjelder en større del av ålegrasengene på innsiden av Jomfruland så er ikke de foreslått tatt inn i nasjonalparken da disse er i aktiv bruk, og at hensynet til mulig framtidig utnyttelse er tillagt vekt.

Fylkesmannen viser til beskrivelsene av de marine verneverdiene som er gjengitt foran. Fiskeridirektoratet region Sør viser i sin uttalelse til at forbudet etter havressursloven mot å bruke aktive redskaper på bunnen grunnere enn 60 meter er iverksatt for å beskytte gyte- og oppvekstområder for fisk og skalldyr. Fylkesmannens vurdering er at ved å ta med hard- og bløtbunnsområder i dette dybdeområdet, får nasjonalparken et vesentlig større artsinventar og blir mer representativ for kystøkosystemene på denne delen av kysten, enn om den kun dekker de grunneste områdene. I samarbeid med Fiskeridirektoratet, region Sør og Telemark Fiskerlag er vernegrensene justert slik at det er ikke arealer i nasjonalparken dypere enn 60 meter som brukes til fiske langs bunnen med aktive redskaper.

Miljødirektoratet støtter i all hovedsak Fylkesmannens vurderinger, men foreslår en noe justert avgrensning på Jomfruland. Miljødirektoratet mener at vegen til Øitangen gård, samt den relativt omfattende bygningsmassen her, utgjør et så vidt vesentlig naturinngrep at det ikke er riktig å ta dette med i nasjonalparken. Det vises til at det dreier seg om rundt 10 bygninger med et samlet bebyggd areal på over 600 kvadratmeter. Det foreslås derfor at Øitangen gård tas ut av nasjonalparken. Fylkesmannen har uttrykt en viss bekymring knyttet til at forbudet mot motorferdsel på vegen med dette oppheves, med den fare for økt forstyrrelse av dyreliv dette kan medføre. Samt at også vegen kan komme til å bli oppgradert med f.eks. toppdekke eller asfalt. Direktoratet er enig i at dette kan framstå som noe uheldig, men mener likevel at dette ikke er tungtveiende nok til å ta med arealer med slike inngrep i nasjonalparken. Direktoratet peker på at kommunen har mulighet for å regulere noe av dette gjennom øvrig regelverk, og i samarbeid med grunneier.

Miljødirektoratet har vært i tvil om behovet for en sone A, ut fra at det generelt er ønskelig med enklest mulig sonering og forvaltning av nasjonalparken. Det vises også til at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til beiting utenfor sone A, men at dette gir anledning til å stille vilkår for å avbøte potensielle skader på verneverdiene. Direktoratet støtter derfor Fylkesmannens vurdering angående sonering.

Klima- og miljødepartementet mener at bebyggelsen knyttet til Øitangen gården ikke bør inngå i nasjonalparken. Så vidt mye bygningsmasse er ikke forenlig med hva som kan være av inngrep innenfor en nasjonalpark, jf. § 35 i naturmangfoldloven. Departementet mener at veien er av en slik standard og beskaffenhet, at den kan aksepteres innenfor en nasjonalpark. Departementet legger vekt på at denne nasjonalparken omfatter en del arealer som er preget av menneskelig bruk, og at det derfor kan aksepteres å innlemme arealer med noe mer inngrep enn hva som ellers er aktuelt i en nasjonalpark. Vilkåret er at veien får samme standard som på vernetidspunktet når det gjelder bredde og toppdekke. Regulering av kjøringen er omtalt i kapittel 7.5.2 motorferdsel. Departementet slutter seg forøvrig til Miljødirektoratet.

7.5 Merknader til verneforskriftene

Departementet viser også til kapittel 3.2 der det gis en overordnet omtale av forskriftene.

Jomfruland Hytteeierforening samt flere privatpersoner mener at rettigheter som grunneiere har i sjøen må tinglyses for statens regning. Det gjelder dagens brygger, bøyer og andre rettigheter i grunnen. Det påpekes at egne forskrifter og retningslinjer for byggesaker i nasjonalparken er unødvendig byråkratisk, tidkrevende og kostnadsøkende.

Fylkesmannen viser til at fem av uttalelsene gjelder brygger og bøyer til båtfester i et område ved Sandbakken på Jomfruland. Tinglysning er av privatrettslig art, noe Fylkesmann ikke involverer seg i. Vedlikehold av brygger og båtfester er imidlertid sikret i verneforskriften. Adkomst til og bruk av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger er også sikret, da verneforskriften ikke har bestemmelser som begrenser adkomst eller bruk. Alle nasjonalparker har bestemmelser som regulerer byggeaktivitet. Bakgrunnen er at hensynet til verneverdiene skal være sikret i behandlingen av byggesaker. Når det gjelder bruk av hytter, er det sikret da verneforskriften ikke har bestemmelser som begrenser bruk.

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens vurderinger.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet

7.5.1 Verneformål, § 1.

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen, flere privatpersoner og Kragerø Senterparti viser til at områdene med kulturlandskap på Jomfruland og Stråholmen er skapt av landbruksdrift over svært lang tid, med hogst, rydding, beite, slått og åkerdrift. De viser til at mye av arealene i nasjonalparken som er beitemark i dag tidligere har vært dyrket. Det er på disse arealene man finner de fleste naturverdiene i form av planter og sopp, insekter og fugl. Opprettholdelses, av dette naturmangfoldet er avhengig av at det drives aktiv skjøtsel. Organisasjonene mener derfor at verneformen nasjonalpark også bør inkludere og anerkjenne bruksformene, og at formålet også bør omfatte menneskelig skjøtsel og pleie for å sikre og verdsette ivaretagelse av naturverdier og kulturlandskap. De viser til naturmangfoldloven § 35 og krever en endring i formålsbestemmelsen for sone A til: «*I sone A skal kulturlandskapet, med naturtypene beite- og slåttemark, beiteskog, skogshagemarker, høstingsskog og strandenger, pleies, skjøttes og utvikles, uten tilførsel av mineralgjødsel, for å ta vare på verneverdiene.*» Videre har organisasjonene bedt om en juridisk betenkning. Organisasjonene ber Kragerø kommune om å utsette sluttbehandlingen i kommunestyret til formålsparagrafen har fått en utforming som organisasjonene kan akseptere.

Kragerø kommune presiserer at det er viktig for den lokale tilslutningen til opprettelsen av nasjonalparken at formålsparagrafen endres slik at ordet "skjøtsel" kommer inn.

Den Norske Turistforening er tilfreds med at det enkle og naturvennlige friluftslivet er et av formålene med nasjonalparken.

Norsk Genressurssenter foreslår at det tas inn i formålsparagrafen at formålet også er å ta vare på genetiske ressurser for mat og landbruk, spesielt kulturplantenes ville slektninger.

Fylkesmannen viser til at naturmangfoldloven § 33 gir rammene for formålene i § 1. i forskrifter for verneområder. Rammene ble først vurdert i NOU 2004:28 om naturmangfoldloven. I Odelstingsproposisjon nr. 52 (2008-2009) er naturmangfoldloven § 33 grundig omtalt og vurdert. Videre framgår det i innstilling nr.100 (2008-2009) fra Stortingets energi- og miljøkomite at temaet er et av flere sentrale tema der komiteen tok stilling. I kommentarene til naturmangfoldloven (Inge Lorange Backer 2010), er det utfyllende kommentarer. På bakgrunn av disse kildene er det Fylkesmannens vurdering at forslaget fra organisasjonene om endret formålsparagraf for sone A ikke er innenfor det naturmangfoldloven gir adgang til. Formålsparagrafen er styrende for hvilke tiltak og aktiviteter som kan skje i nasjonalparken. Fylkesmannen er likevel enig i at det kan være ønskelig å synliggjøre at de spesielle verneverdiene i sone A er formet av menneskers bruk gjennom tidene og at det er nødvendig med skjøtsel for å ta vare på dem. Fylkesmannen har derfor foreslått en formulering som åpner for dette. Det må likevel sies at når Fylkesmannen har gått inn for denne bestemmelsen, har det vært viktig for å skape enighet lokalt. Fylkesmannen setter pris på initiativet fra Norsk Genressurssenter men vurderer at kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig for å ta inn genetiske ressurser for mat og landbruk i formålsparagrafen.

Miljødirektoratet viser til Fylkesmannens redegjørelse over, men foreslår en endret ordlyd i § 1, tredje ledd (sone A). Bakgrunnen er at direktoratet mener en formulering som legger opp til skjøtsel av kulturlandskap ikke er i tråd med naturmangfoldloven § 35 om nasjonalparker. Det vises til ordlyden i paragrafen hvor det bla heter at "*som nasjonalpark kan vernes større naturområder*", og at jordbrukets tradisjonelle kulturlandskap ikke faller inn under naturområdebegrepet. Også Backer (s. 313) viser til at dette "trekker en grense mot arealer som er bearbeidet aktivt, som jordbrukslandskap". Direktoratet tilrår derfor at § 1, tredje ledd får ordlyden "*I sone A er det et spesielt formål å bevare naturtyper som skogshagemarker, naturbeitemarker, slåtteeenger, strandenger og lauvingstrær.*" Formuleringene foreslått av organisasjonene og Fylkesmannen passer til verneformen landskapsvernområde. Dersom ønsket om denne type formuleringer er avgjørende lokalt vil Miljødirektoratet gå imot opprettelsen av nasjonalpark og tilrå at verneformen landskapsvernområde videreføres som i dag. Når det gjelder genetiske ressurser så støtter Miljødirektoratet Fylkesmannens vurdering, og vil bemerke at ivaretagelse av artenes genetiske mangfold også er et forvaltningsmål i henhold til naturmangfoldloven § 5. I den grad ivaretagelse av artene Norsk Genressurssenter trekker fram ikke medfører forringelse av øvrig naturmangfold eller endrer den naturlige balansen i økosystemene, vil dette trolig også samsvare med verneformålet for nasjonalparken.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratets vurderinger av hvilke arealtyper som kan inngå i formålsbestemmelsen for en nasjonalpark. Departementet viser til ordlyden i naturmangfoldloven § 35, som sier blant annet at "*som nasjonalpark kan vernes større naturområder*". Jordbrukets tradisjonelle kulturlandskap faller ikke inn under naturområdebegrepet, slik at beitemark som for eksempel er opparbeidet eller aktivt gjødslet og bearbeidet ikke vil kunne være en del av arealene som kan vernes som nasjonalpark, slik Miljødirektoratet viser til. Forarbeidene til naturmangfoldloven sier at kravet til naturområde ikke utelukker enhver menneskelig påvirkning, men trekker grensen mot det som kan sies å være *aktiv bearbeiding* av naturen. Tradisjonell

utmarksbruk som beite, jakt og fiske hindrer ikke et område i å være et naturområde. Forslaget slik Fylkesmannen hadde om beitemarker er derfor endret til *naturbeitemarker* i formålsbestemmelsen for å vise dette skillet.

Departementet viser videre til at lokale organisasjoner og Kragerø kommune har ønsket at bruk (skjøtsel) skal inngå i formålsbestemmelsen, og har etterlyst en juridisk betenkning vedrørende dette.

Spørsmål om hvorvidt bruk kan inngå som formål i verneområder ble grundig drøftet ved utarbeidelsen av naturmangfoldloven: I Ot. prp. 52 (2008-2009) fremgår følgende:

Flere høringsinstanser påpeker at visse former for bruk og brukerinteresser, herunder samisk reindrift og kulturutfoldelse, og visse former for friluftsliv og naturopplevelse enten bør være selvstendige mål eller delmål ved områdevern.

...

Målene ved områdevern er, som nevnt ovenfor, først og fremst knyttet til naturverdier innenfor et aktuelt område der det legges særlig vekt på områdenes økologi og de faktiske verneverdiene.

En slik tilnærming er også i samsvar med EUs habitatdirektiv som vurderer vern ut fra rent naturfaglige kriterier. Hensynet til andre samfunnsinteresser kommer først inn i den konkrete forvaltningen av verneområdene. Selv om habitatdirektivet ikke er en del av EØS-avtalen, gir direktivet viktige signaler om hva som bør være mål med områdevern.

Områdevern foreslås heller ikke som virkemiddel for å sikre visse former for bruk, næringsvirksomhet eller kulturutøvelse fremfor andre. Gjør vi det, vil det bryte med gjeldende naturvernlov og klart avvike fra EUs habitatdirektiv.

Videre gir vern av områder etter lovkapittel V i naturmangfoldloven ikke hjemmel for å pålegge visse former for bruk. Bestemmelsene gir bare adgang til å forby eller regulere de former for bruk som kan skade eller forringe verneverdiene. I den utstrekning bruk av naturen er trukket inn i målformuleringene for områdevern, er det for å understreke hvilke former for bruk som virker positivt for verneverdiene.

Bruk vil imidlertid være en viktig forutsetning for å opprettholde eller gjenoppbygge verneverdier i en rekke områder. Slik bruk vil det være svært ønskelig at fortsetter, f.eks. beiting. Det bør derfor oppmuntres til slik bruk, bl.a. ved å legge til rette for at offentlige tilskuddsordninger kan brukes på slike tiltak eller bruk. Det er tatt inn egne bestemmelser om bruk som bidrar til å opprettholde eller gjenopprette verneverdier i § 36 tredje ledd (landskapsvernområder) og § 37 fjerde ledd (naturreservat).

Departementet viser til ovennevnte redegjørelse og går ikke inn for at visse former for bruk og kulturutøvelse skal være del av målbestemmelsen."

Spørsmålet om bruk kan inngå i formålsbestemmelsen ble også drøftet i Stortingets behandling, jf. Innst. O nr. 100 (2008-2009) s. 23:

"Komiteen har merka seg at det i høringsrundane har framkomme ynskje om at omsynet til næringsmessig bruk og friluftsliv burde komme til uttrykk i målformuleringane.

Komiteen er samd med Regjeringa i at måla først og fremst bør knytast til naturverdiene. Dette betyr likevel at det bl.a. ved fastsetjing av vernebestemmelsene skal leggjast vekt på å leggje forholda til rette både

for friluftsliv og næringsmessig bruk så lenge dette ikke strid mot formålet med vernet."

Det ble altså konkludert med at bruk ikke kan inngå som del av verneformålet i verneområder. Formålsparagrafen beskriver hvilke objektive naturverdier som ligger til grunn for at et område blir vernet. De øvrige bestemmelsene i forskriften angir hvilke aktiviteter som kan tillates direkte eller etter tillatelse. Skjøtsel er ikke en naturverdi, men ulike typer skjøtselstiltak er et verktøy for å bidra til å opprettholde eller bevare aktuelle naturverdier. De skjøtselstiltakene som er aktuelle i dette området er blant annet beite, slått, vedlikehold av dreneringsanlegg og oppsetting av gjerder. Departementet vil understreke at det er viktig at beiting, slått og rydding blir videreført, av hensyn til de verneverdige slåtteengene, strandengene, skogshagemark, naturbeitemark og lauvvingstrærne. Dette er hensyntatt ved utforming av forskriftene, og skal også vektlegges ved behandling av enkeltsaker i den senere forvaltningen av områdene. Departementet viser til forskriften § 3 tredje og fjerde ledd og § 4 annet og tredje ledd. Forskriftene slik de nå er utformet legger etter departementets syn til rette for at den skjøtselen som er nødvendig for å opprettholde de verneverdiene som skal sikres på Jomfruland og Stråholmen blir ivaretatt.

Departementet mener at naturmangfoldloven må endres, dersom bruksinteresser skal kunne inntas i formålsbestemmelsen. Departementet mener at det ikke vil være hensiktsmessig med en slik endring, selv om bruk i noen tilfeller kan være til fordel for verneverdiene. I de tilfellene hvor man er avhengig av bruk i form av skjøtsel for å opprettholde eller gjenopprette en bestemt naturtilstand i et verneområde, så er det nettopp denne naturtilstanden som er målet. Bruken er altså et verktøy for å nå målet, og ikke et mål i seg selv. I tilfeller hvor man ønsker at et areal skal ha en bestemt bruk, og hvor denne bruken skal være et selvstendig mål, så er ikke områdevern etter naturmangfoldloven et naturlig regelverk for forvaltning av området. Slike områder bør forvaltes etter plan- og bygningsloven og sektorlovverket. Departementet vil avslutningsvis vise til at vern som nasjonalpark innebærer et kvalitetsstempel, både for reiseliv og friluftslivsinteresser. Dersom man endrer kriteriene for hvilke typer areal som kan inngå i denne vernekategorien vil nasjonalparkene kunne miste sin spesielle status.

7.5.2 Vernebestemmelser

Landskapet § 3.

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen, en privatperson og Kragerø kommune ønsker presiseringer i adgangen til vedlikehold og nyanlegg av ledningsanlegg. Organisasjonene mener det må tas inn en bestemmelse i verneforskriften ikke er til hinder for at vannspeilet i Tårntjernet på Jomfruland og brakkvannsdammene i Vestrestrand på Stråholmen kan vedlikeholdes ved utgraving. Begrunnelsen er at de over tid vil gro og fylles igjen, og må vedlikeholdes for å opprettholde vannspeilet og biologiske og visuelle kvaliteter.

Gea Norvegica Geopark mener at bygging av solgroper, varder og andre private inngrep på rullesteinstranda på Jomfruland bidrar til å ødelegge naturarven, og at det i stor grad skjer fordi verdien av naturdokumentet ikke er kjent. Sammen med Mølen er Jomfruland viktig i nasjonal sammenheng. De viser også til at det faste berget på Saltstein der den

dypeste historien til Jomfruland kan fortelles, er sentral for geoparkens formidling. Her er ikke menneskelige inngrep så tydelige enda, men bålbrekking og engangsgriller er over tid med på å forringe forekomstene.

Den Norske Turistforening (DNT) viser til at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til bruksendring av bygninger, men etter retningslinjene vil ikke dette gjelde dersom bruksendringen gir fare for skade eller forstyrrelser av verneverdiene som følge av økt bruk. DNT er redd for at en slik bestemmelse vil hindre muligheten til å utvikle tilbudet til besøkende på Jomfruland, da etablering av en eventuell turisthytte vil kunne føre til økt bruk. De mener retningslinjen ikke er tilstrekkelig for å ivareta allmennhetens interesser i området, og ønsker en retningslinje som gir utvidete muligheter for tilrettelegging. En turisthytte som er åpen for alle vil være viktig tilrettelegging.

Landbruksdirektoratet bemerker at det ikke er gjort generelle unntak fra vernebestemmelsene til utsetting av saltsteiner, og oppsetting og vedlikehold av gjerder til beitedyr. De viser til at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til nye, varige gjerder i forbindelse med beiting, men direktoratet ber om at det blir gitt generell adgang uten søknad ettersom det er tiltak som er nødvendig for å opprettholde det viktige beitet i verneområdet.

Kystverket Sørøst ber om at det presiseres at Kystverket kan få tillatelse til å føre opp nye anlegg, flytting av anlegg, tilbygg til eksisterende anlegg, samt at det kan gis tillatelse til nødvendige tiltak for å sikre sjøverts ferdsel. Kystverket viser ellers til at innseilingen til havneanleggene i Kragerø kommune ligger innenfor foreslått nasjonalpark, og gjør oppmerksom på at det planlegges utdypningstiltak i farleden for å bedre fremkommeligheten og sikkerheten.

Fiskeridirektoratet mener at vernet ikke må være til hinder for bruk av låssettingsplasser til notfangst, og viser til at det er låssettingsplasser i Arøybukta og i Skjørsviken. Fiskeridirektoratet, region Sør viser til at det foregår notfiske i området og at det meste av fangsten blir låssatt før levering.

Vedrørende akvakultur viser Fiskeridirektoratet til at det ikke er en tradisjonell aktivitet i området, slik som fiskeri. Det har vært tradisjon for at fiskere på sørlandskysten oppbevarer fisk, for eksempel torsk levende frem til salg. I henhold til akvakulturloven er dette en aktivitet som krever tillatelse. En annen viktig fiskeriaktivitet som kan hindres av bestemmelsene slik de er formulert i høringsdokumentet, er fisket etter leppefisk. For en del fiskere er det å kunne samle opp fisk og oppbevare den levende frem til levering, en forutsetning for driften. En annen situasjon som også må håndteres i det videre, er spørsmålet om noen form for akvakultur kan foregå innenfor de reglene som er foreslått, f. eks. skjell dyrking.

Fylkesmannen har foreslått presisering av bestemmelsen om ledningsanlegg. Når det gjelder restaurering av Tårntjernet så er dette temaet ikke vurdert tidligere i verneprosessen. I utgangspunktet kan tiltak og aktiviteter som ikke var kjent eller ble vurdert i verneprosessen behandles etter verneforskriften § 11 første alternativ, jf. naturmangfoldloven § 48. Imidlertid gir den bestemmelsen generelt ikke adgang til å dispensere for tiltak og bruk som forutsetter større tekniske inngrep. Fylkesmannen har foreslått en ny bestemmelse som åpner for dette.

Videre er Fylkesmannens vurdering at hensynet til verneverdiene skal stå sterkt i en nasjonalpark, og mener at kravet om at et byggetiltak ikke skal gi fare for skade eller forstyrrelser av verneverdiene er riktig i et slikt område. Ved en eventuell søknad om bruksendring til turisthytte, kan det gis tillatelse dersom overnevnte vilkår er oppfylt. Det vises ellers til adgangen til å søke om tillatelse etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften § 11 jf. naturmangfoldloven § 48.

Fylkesmannen har lagt til grunn at adgangen til å sette ut saltsteiner er en del av adgangen til beiting, men ser at det kan presiseres. Det er ikke registrert at saltsteiner er satt ut i dag. Når det gjelder oppsetting av nye, varige gjerder til beitedyr i landbruket, er begrunnelsen for bestemmelsen at enkelt friluftsliv er et formål med nasjonalparken, og forvaltningsmyndigheten bør ha mulighet til å påse at nye gjerder ikke er til hinder for allmenn ferdsel. I den grad det er aktuelt å anlegge nye, tunge gjerder som for eksempel steingjerder, bør dessuten forvaltningsmyndigheten ha muligheten til å vurdere hensynet til landskapsverdier og kulturminner når det gjelder hvor de legges og hvordan de utformes. Det vises ellers til at det uten å søke er adgang til å sette opp midlertidige gjerder til beitedyr i landbruket, noe som bør gi tilstrekkelig fleksibilitet.

Når det gjelder Kystverkets behov for vedlikehold, mener Fylkesmannen at det bør være dekket av verneforskriftens bestemmelser om vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger. Det samme gjelder drift og bruk, da det ikke er bestemmelser om bruk i verneforskriften. Adgangen til å kunne søke om nye anlegg, utvidelser eller flytting, samt andre tiltak for å sikre sjøverts ferdsel, vurderes også å være ivarettatt i verneforskriften. Når det gjelder utdyping av farleden, har planene vært kjent i verneprosessen. Hvis arbeidene skulle bli aktuelle etter at nasjonalparken er vedtatt opprettet, må det søkes om tillatelse etter verneforskriften § 11 jf. naturmangfoldloven § 48.

Ut fra opplysninger gitt av Telemark Fiskerlag er det ikke eksisterende låssettingsplasser innenfor den foreslåtte nasjonalparken, og det er neppe aktuelt å etablere nye plasser. Av den grunn er det ikke bestemmelser om låssetting i verneforskriften. Om det skulle bli behov, kan det søkes om tillatelse etter verneforskriften 11, jf. naturmangfoldloven § 48.

Eksisterende bruk i nasjonalparken, herunder fiskeri skal i hovedsak kunne fortsette. Fiske etter leppefisk har fått en vesentlig betydning de siste årene. Intensjonen er at regelverket ikke skal være til hinder for lagring av fangst i sjøen, selv om Fylkesmannen ikke kjenner til at det blir gjort i dag. Fylkesmannen foreslår derfor en bestemmelse som kan åpne for midlertidige installasjoner.

Miljødirektoratet har foretatt en presisering av ordlyden i forskriften som gjelder vedlikehold og anlegg av ledningsanlegg. Videre har direktoratet foreslått en mindre endring i forskriften som gjelder restaurering av Tårntjernet. Direktoratet vil bemerke at tiltak som bygging av solgroper og varder normalt vil rammes av forbudet mot inngrep av enhver art i den foreslåtte verneforskriftens § 3 første ledd.

Når det gjelder utsetting av saltsteiner viser Landbruksdirektoratet til at Fylkesmannen ikke har registrert at slike er satt ut i dag. Adgangen til beiting i verneforskriften omfatter etter direktoratets vurdering ikke utsetting av saltstein. Da behovet for utsetting ser ut til å være begrenset, er

det heller ikke hensiktsmessig å ta inn et eget punkt om dette i verneforskriften. Videre vil direktoratet påpeke at begrepet midlertidige gjerder er ment å dekke gjerder som skal stå inntil ett år. Gjerder av lengre varighet må omsøkes.

Videre vil direktoratet bemerke at Fiskeridirektoratet (sentralt) i sin høringsuttalelse har vist til to navngitte eksisterende låssettingsplasser innenfor nasjonalparken, Arøybukta og Skjørsviken, og legger til grunn at disse opplysningene er korrekte. Bruk av disse låssettingsplassene med eksisterende landfester er tillatt etter den foreslåtte verneforskriften. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av at det i utgangspunktet ikke er ønskelig at nye låssettingsplasser etableres i nasjonalparken. Det er ikke ønskelig med nye anlegg for levendelagring av fisk i sjø i en nasjonalpark. Direktoratet tilrår derfor adgangen til slike anlegg knyttes til områder der dette har foregått tidligere. Slike anlegg vil utgjøre en visuell påvirkning på landskapet og dermed føre til en forringelse av verneverdiene. I denne sammenhengen viser direktoratet særlig til at verneformålet foreslås å omfatte kystlandskapet på land og i sjø. Direktoratet vil også understreke at vern etter naturmangfoldloven vil kunne legge begrensninger på framtidig utnyttelse av arealene, mens igangværende virksomhet ofte vil kunne fortsette. Avveiningen mellom vern og framtidig bruk må således gjøres på vernetidspunktet. Direktoratet støtter derfor ikke fylkesmannens vurdering her.

Klima- og miljødepartementet anbefaler å endre forskriften slik at Kystverket kan gjennomføre drift og vedlikehold av sine anlegg uten søknad. Departementet har også tatt inn et punkt i forskriftene slik at drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg kan gjennomføres. Det samme gjelder for oppgradering samt fornying av linjetverrsnitt. Et punkt om at det kan settes ut saltsteiner etter søknad er også tatt inn i forskriften. Departementet slutter seg forøvrig til Miljødirektoratet.

Plantelivet, § 4.

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen samt to privatpersoner ønsker mer liberale regler for skjøtsel av vegetasjon, inkludert fjerning av døde trær.

Verdens Villmarksfond Norge (WWF) synes det er positivt at det legges opp til at det ikke kan beplantes med arter som er på Norsk svarteliste. Svartelisten omfatter imidlertid kun kategoriene svært høy og høy risiko, og man burde i tillegg vurdere å inkludere kategorien potensielt høy risiko. De viser også til at det etter forslag til verneforskrift kan plukkes blomster fra alle arter utenom de som er nærmere beskrevet i retningslinjene i forvaltningsplanen. Organisasjonen mener det fordrer at folk flest kan lære seg hvilke arter dette omfatter, og at man kunne vurdere å bruke følgende bestemmelse: *Plukking av vanlige blomster til eget bruk er tillatt.*

Fiskeridirektoratet viser til at forskriften kan hindre framtidig taredyrking.

Fylkesmannen viser til at stående eller liggende død ved av eik med tykkelse over 20 cm og grov hassel i utgangspunktet ikke skal tas ut av området, men en utredning om differensiert uttak av død ved foreslås i utkast til forvaltningsplan. Fylkesmannen er enig med WWF i at fremmede arter med potensielt høy risiko også bør være omfattet av forbudet. Fylkesmannen er også enig i at det kan være en utfordring å lære seg hvilke plantearter som det ikke er tillatt å plukke. Noen av artene det gjelder har imidlertid svært få forekomster og er kritisk eller sterkt truet.

Sammen med foto på informasjonspunkter kan forbudet bidra til artenes overlevelse. Fylkesmannens vurdering er at taredyrking og eventuelle andre plantekulturer på sjøbunnen, primært er et spørsmål om det vil fortrenge naturlig planteliv, ha negativ virkning for økosystemet og derved være strid med verneformålet. Slike kulturer vil antakelig i mindre grad ha landskapsvirkning. Ettersom det ikke er kjent hvilke typer produksjonsformer som er aktuelle og det er vanskelig å forutsi hvilke effekter de vil gi, er kunnskapsgrunnlaget mangelfullt og føre-var-prinsippet kommer til anvendelse jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 9. Det generelle forbudet opprettholdes.

Miljødirektoratet understreker at død ved er svært viktig livsmedium for en rekke arter, og tilstedeværelsen av død ved er dermed viktig for å sikre ivaretagelse av naturmangfoldet i nasjonalparken. En bør derfor være restriktiv med omfattende uttak av død ved. Videre innebærer ikke adgangen til skånsom skjøtsel at større trær kan fjernes; dette må i så fall omsøkes. Retningslinjene i forvaltningsplanen må gjenspeile disse presiseringene. Direktoratet understreker videre at retningslinjene ikke må utformes slik at bestemmelsen uthules. Eksempelvis må det ikke være adgang til å plante ut fremmede arter som har potensial til å spre seg.

Direktoratet ønsker å endre aktuell bestemmelse om plukking av blomster slik at den bedre harmonerer med standarden fra andre verneområder. Direktoratet understreker at dette ikke innebærer en vesentlig endring av betydningen i forhold til Fylkesmannens ordlyd.

Direktoratet viser til at taredyrking ikke er forenlig med det foreslåtte verneformålet for nasjonalparken og trekker særlig fram tareskogen og dens betydning for naturmangfoldet. Direktoratet understreker at det undersjøiske landskapet er en del av verneformålet, jf. formuleringen "på land og i sjø" i § 1. Direktoratet støtter for øvrig Fylkesmannens vurderinger.

Klima- og miljødepartementet viser til at høsting av tang, tare og andre marine planter er forbudt i de marine verneområdene, der slik høsting ikke fant sted på vernetidspunktet. Det er også forbud mot planting av tang og tare og dermed taredyrking. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 14 (2015-2016) *Natur for livet* gav Stortinget støtte til å prioritere marint vern og de ba også om at planen for opprettelse av Jomfruland nasjonalpark ble gjennomført så raskt som mulig. Departementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet.

Dyrelivet, § 5.

Verdens villmarksfond Norge (WWF) er positiv til at det er et spesielt formål å ta vare på sjøfugl og deres hekkeplasser og at det foreslås ferdselsforbud i sone B for sjøfugl mellom 15. april og 15. juni. WWF viser til at det i verneforskriften åpnes for etablering av akvakultur. WWF stiller seg spørrende til hva slags akvakultur det er tenkt på.

Telemark fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund viser til at det er foreslått forbud mot jakt på fugl i et område nord for Stråholmen. Deres vurdering er at området er viktig for sjøfugljakten på Telemarkskysten. I jaktåret 2013-2014 var jaktutbyttet i Kragerø 340 ærfugl og 100 storskarv. Omtrent halvparten blir felt i det foreslåtte jaktforbudsområdet. Fylkeslaget mener at jaktforbudet nord for Stråholmen vil forringe tilbudet om jakt i

Kragerø. Fylkeslaget mener at det av hensyn til sjøfuglbestandene ikke er behov for jaktforbud i andre områder enn de som har forbud i dag.

Telemark fylkeskommune viser til at den foreslåtte nasjonalparken er et av de viktigste områdene for sjøfugl i regionen og at det er flere naturreservat med grunnlag i fuglelivet. Fylkeskommunen mener at reservatene er viktige for fuglelivet, og at man bør øke oppmerksomheten rundt menneskelig aktivitet, med blant annet ferdselsforbud i hekktiden. Fylkeskommunen er imidlertid skeptisk til å innføre nye soner med jaktforbud. Sjøfugljakta er bl. a. en viktig aktivitet og inngangsport for bruk og høsting av naturressurser for blant annet unge jegere. Fylkeskommunen mener derfor det er uheldig å innskrenke jakttilgangen ved å opprette nye områder med generelt forbud mot fuglejakt. Fylkeskommunen viser også til at hummeren er under press, og ser det som formålstjenlig at det blir opprettet fredningssoner for hummer.

Fiskeridirektoratet mener primært at forbudet mot bunntåling i § 5 annet ledd pkt. a) er unødvendig og foreslår at det blir strøket. Det må legges vekt på at det ikke er foreslått et tilsvarende generelt forbud i Raet nasjonalpark og at det heller ikke finnes tilsvarende generelle forbud i andre nasjonalparker. Hvis forbudet blir stående, bør det endres til «*med unntak av høsting med fiskeredskap som slepes under fiske og i den forbindelse kan berøre bunnen*», slik at bestemmelsen harmonerer med Ytre Hvaler nasjonalpark. Direktoratet mener også at det ikke er behov for retningslinjer til fiske etter havressursloven. Fiskeridirektoratet viser videre til at det bør kunne legges til rette for havbeite.

Fiskeridirektoratet viser til at stillehavsøsters er en fremmed art som finnes innenfor den foreslåtte nasjonalparken. Direktoratet utarbeider sammen med Miljødirektoratet et forslag til handlingsplan mot stillehavsøsters. Fjerning av østers ved å legge til rette for kommersiell høsting er aktuelt. Lovlig omsetning av skjell er avhengig av at de høstes i vann som er klarert av hensyn til mattrygghet. Å oppbevare høstede østers på slike lokaliteter til de er sikre, er en måte å legge til rette for kommersiell høsting som en strategi for å holde arten nede også i nasjonalparkene. Oppbevaring krever tillatelse etter akvakulturloven, og mest sannsynlig synlige installasjoner på overflaten i en eller annen form. Direktoratet mener at det må legges til rette for å kunne gi tillatelser til slik virksomhet innenfor nasjonalparken. Det må også tas høyde for at det kan brukes redskaper til å høste østersen som kan påvirke bunnen der den forekommer.

Fiskeridirektoratet, Region Sør viser til at notfisket i området har vært i tilbakegang de senere årene, men endring i etterspørsel og i teknologi kan endre på det slik at man bør ta høyde for at det kan foregå notfiske.

Fylkesmannen viser til at bestemmelsen om jaktforbud er tenkt å redusere forstyrrelsen av sjeldne og truede sjøfuglarter slik som sjøorre, slik at muligheten for god bestandsutvikling og framtidig overlevelse blir styrket. Sjøorre er oppført på internasjonal rødliste for fugl og nasjonalparken har de største forekomstene i Sør-Norge. Sjøfugljakta sammenfaller i tid (oktober og november) med når det er størst antall sjøorre i området. De truede og sårbare artene er ikke jaktbare. Hensikten med reguleringen er å redusere de forstyrrelsene som jakten innebærer med båtrafikk, postering på land og i båt, samt skudd og opphenting av felt vilt.

Sjøbunnen i Jomfruland nasjonalpark ligger for det aller meste grunnere enn 60 meter som er øvre grense for fiske langs bunnen med aktive

redskaper. Fiske etter reke som er det viktigste fiskeriet på Telemarkskysten, vil derfor ikke bli berørt av verneplanen. Fylkesmannen kjenner ikke til at det er interesse for bunntråling i grunnere områder innenfor den foreslåtte nasjonalparken i dag. Vurderingen er at høsting av for eksempel tare med stor sannsynlighet vil være til skade for tareskogene som er en sentral verneverdi i nasjonalparken. Det samme kan sies om det skulle bli drevet bunntråling i bløtbunnsområder. Etter Fylkesmannens vurdering er bunntråling i områder som er grunnere enn 60 meter derfor ikke forenlig med vern som nasjonalpark, og forbudet opprettholdes. Fylkesmannen ser for øvrig at begrepet bunntråling kan være upresist med hensyn til andre mulige former for høsting på sjøbunnen enn med reke- eller fisketrål. For å være mer dekkende og nøytral overfor aktørene, erstattes begrepet «*bunntråling*» i verneforskriften med begrepet «*høsting med redskap som slepes og kan berøre bunnen*», noe som harmonerer med Ytre Hvaler nasjonalpark. Fylkesmannen vurderer at notfiske er tillatt etter denne bestemmelsen, da det antas at notfiske ikke drives med redskap som slepes og kan berøre bunnen.

Vedrørende akvakultur viser Fylkesmannen til at adgangen til dette er gitt oppmerksomhet i styringsgruppen. Det er ikke noen kjente oppdrettsformer som er aktuelle i området i dag. Dette gjør det er vanskelig å peke på hva slags akvakultur som kan være aktuell. Bestemmelsen har imidlertid prinsipiell betydning for avveiningen mellom havbruksinteresser og verneinteresser.

Vedrørende havbeite viser Fylkesmannen til at det ikke er kjent hvilke arter som er aktuelle. Det er derfor vanskelig å forutsi hvilke effekter det vil gi fordi kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt. Føre-var-prinsippet kommer derfor til anvendelse jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 9. Det antas at havbeite innenfor den foreslåtte nasjonalparken er mest aktuelt for hummer. Ved utsetting av hummer, vil det kreve en så pass stor variasjon i genmaterialet til de utsatte dyrene for ikke å forringe det naturlige genmaterialet, at det kan settes spørsmålstegn ved om det er realistisk i kommersiell sammenheng. Det generelle forbudet foreslås derfor opprettholdt.

Fylkesmannens vurdering er at adgangen til å lagre stillehavsøsters er ivarettatt gjennom justering av verneforskriften. Hvis det skulle bli behov for å ta ut stillehavsøsters i nasjonalparken, kan det enten iverksettes av forvaltningsmyndigheten etter verneforskriften § 13 eller det kan søkes om tillatelse etter § 11 jf. naturmangfoldloven § 48.

Miljødirektoratet støtter jaktforbudet og det er særlig lagt vekt på Fylkesmannens vurderinger av at dette trolig vil redusere forstyrrelsen for flere sårbare arter, samt at særlig sjøorre har behov for et styrket vern, da den er oppført som sårbar (VU) både på IUCNs internasjonale rødliste, og Artsdatabankens norske rødliste. Direktoratet har imidlertid foreslått presisering av forskriften slik at jaktforbudet framkommer direkte i forskriften og ikke henvises til forvaltningsplanen.

Direktoratet mener det er vanskelig å se for seg former for akvakultur i dag som kan tenkes å tilfredsstille vilkårene i den foreslåtte bestemmelsen. Direktoratet har på denne bakgrunn vært noe i tvil om bestemmelsen kan sies å være innholdsløs med dagens teknologi, bl.a. sett hen til at også det undersjøiske landskapet er en del av verneformålet. Miljødirektoratet har likevel kommet til at Fylkesmannens tilrådning kan støttes.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurderinger angående bunntåling, men har justert ordlyden noe, slik at den blir identisk med formuleringen benyttet i Ytre Hvaler og Færder nasjonalparker. Videre støtter direktoratet Fylkesmannens vurderinger angående havbeite, og vil legge til at i en nasjonalpark skal ikke økosystemene utsettes for noen varig påvirkning. En endring i mengdeforholdet mellom arter/bestander slik havbeite kan medføre, vil dermed etter direktoratets vurdering ikke være forenlig med vern som nasjonalpark. Direktoratet støtter Fylkesmannens vurdering angående hummerfredning. Siden stillehavsøsters er en fremmed art omfattes den ikke av bestemmelsene om fredning av dyrelivet i nasjonalparken. Men fremmede arter kan og bør fjernes i regi av forvaltningsmyndigheten, der dette er mulig. For stillehavsøsters sin del, bør eventuelle tiltak skje mest mulig i tråd med anbefalingene i handlingsplanen mot stillehavsøsters, samt at man vurderer mulige konsekvenser fjerningstiltak kan få for verneverdiene i nasjonalparken. Dette bør gjøres i forvaltningsplanen, når denne skal utarbeides. Det vises for øvrig til tidligere kommentarer om levendelagring av marine organismer.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet.

Ferdsel og friluftsliv, §§ 7 og 8.

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen ønsker at de områdene hvor det er teltforbud ut over sone B for sjøfugl blir angitt og kartfestet i forvaltningsplanen.

Kragerø Senterparti og flere privatpersoner uttrykker skepsis til å tillate telting på enkelte steder.

Den Norske Turistforening viser til at oppsetting av telt er forbudt i relativt store deler av nasjonalparken. De kan støtte restriksjoner på ferdsel og annen aktivitet så lenge disse er godt begrunnet. Eventuelle teltforbud bør derfor ikke innføres før andre alternativer er utprøvd eller kunnskapsgrunnlaget tilsier at aktiviteten kan medføre skade på verneverdiene. De ber om at naturverdiene i forbudssonene beskrives og at effektene av telting her utredes. DNT viser til at i verneforskriften § 7 sjette ledd er det forbud mot brenning av bål og bruk av grill direkte på underlaget. Det står at man ønsker å etablere tilrettelagte plasser for bål og grilling som erstatning for bålforbudet, noe DNT setter stor pris på. De mener likevel at bålforbud utenom de tilrettelagte bål plassene er for strengt, og at det utfordrer allemannsretten. De spør om hvor veden til de tilrettelagte bål plassene skal komme fra og om det kan åpnes for skånsom bruk av nedfalt trevirke der dette ikke er i strid med verneformålet. DNT ber om at bålbrenning i nasjonalparken utredes nærmere.

Telemark fylkeskommune og Norsk organisasjon for terrengsykling savner en begrunnelse for at sykling nord for Øitangen gård ikke er tillatt. Vanlig sykling bør vurderes å kunne tillates også der.

Sjøforsvaret ved kystvaktskipet Nornen viser til behov for ferdsel i sone B for sjøfugl i forbindelse med bistand til redning/assistanse og oppsyn. Sjøforsvaret foreslår følgende tilleggbestemmelse til § 8 første ledd om regulering av ferdsel: «Bestemmelsen er ikke til hinder for ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, ambulanse, politi, brann, redning og naturoppsyn, samt skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten». Sjøforsvaret viser også til at det kan være vanskelig å vite hvor grensene for sone B går i sjø. De anbefaler å benytte

en avstandsgrense på 50 meter fra land, noe som er vanlig og kjent for mange.

Kystverket Sørøst ber om at det tas inn i bestemmelsene at vernet ikke skal være til hinder for ferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg.

Fylkesmannen foreslår at retningslinjer endres til at det er kun stedene hvor telting er forbudt som skal angis. Slitasje fra ferdsel er en trussel mot artsmangfoldet i de tørre beitemarkene og sandengene på Øytangen. Vurderinger lokalt tilsier at sykling bidrar til denne slitasjen og at dette er tilstrekkelig grunnlag for forbud mot sykling i dette området.

Fylkesmannen beklager at verneforskriften som var på høring var mangelfull når det gjelder unntak fra ferdselsforbudet i sone B. Bestemmelsen i § 7 fjerde ledd endres til: *«Ferdse på land og på sjø nærmere enn 50 meter fra land i sone B for sjøfugl i tiden fra 15. april til 15. juli er ikke tillatt. Og at § 8 første og annet ledd endres til: Bestemmelsen er ikke til hinder for ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, ambulanse, politi, brann, redning, næringsfiske der fiskeren er manntallsført og bruker merkeregistrert båt, naturoppsyn, samt skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Det samme gjelder drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg som ikke kan utføres utenfor forbudsperioden».*

Når det gjelder forbudet mot bålbrekking kan Fylkesmannen være enig i at bestemmelsen er streng. Den skiller seg fra en del andre nasjonalparker og et stykke på veg utfordrer den allemannsretten. Begrunnelsen for bestemmelsen er å redusere faren for at verdien av viktige naturtyper blir redusert ved brann, å redusere slitasjen på vegetasjon med sjeldne eller truede arter på steder som blir mye brukt til bålbrekking, samt unngå/ redusere oppsprekking av fjell, inkludert svaberg. Fylkesmannens vurdering er at dette er formål som i tilstrekkelig grad berettiger en viss innskrenkning i allemannsretten, og foreslår at bestemmelsen opprettholdes. De tilrettelagte bålplassene er ikke planlagt i detalj, men i utgangspunktet er det tenkt at de skal være utstyrt med ved som er levert lokalt. Det skulle da ikke være behov for bruk av annet trevirke. I noen delområder er for øvrig fjerning av død ved ikke ønskelig av hensyn til vedboende insekter og sopp.

Miljødirektoratet viser til at flere av de eksisterende naturreservatene og fuglefredningsområdene som foreslås inkludert i nasjonalparken, samt Stråholmen landskapsvernområde, har hatt et telteforbud siden de ble opprettet. Det har for direktoratet vært en viktig forutsetning at eksisterende vern ikke skal svekkes i forbindelse med opprettelsen av Jomfruland nasjonalpark. Likevel legger også direktoratet til grunn at man ikke skal legge begrensninger i allemannsretten der dette ikke er nødvendig for å ivareta verneverdiene. Det har blitt opplyst at de aktuelle områdene i sone B er viktige for sjøfugl også utenfor ferdselsforbudstiden. Det antas at opphold i områdene over lengre tid vil være mindre aktuelt når det ikke er anledning til å telte, og dette vil kunne være med på å redusere forstyrrelsen av mange sjøfuglarter. Det vises i denne sammenhengen også til den betydelige bestandsnedgangen mange sjøfuglarter har hatt de senere årene. Miljødirektoratet mener at bestemmelser som telteforbud best ivaretas i forskriften, og ikke som retningslinjer i forvaltningsplan. Direktoratet foreslår derfor at eksisterende telteforbud videreføres, og at dette kommer fram i verneforskriften. Tre av dagens verneområder som

innlemmes i sone B har ikke forbud mot telting i dag; dette gjelder Skadden, Beverskjæra og Vestre Rauane. I e-post fra Fylkesmannen datert 15. august 2016 vises det til at særlig Skadden er vurdert å ha nasjonal verdi for sjøfugl, og direktoratet deler derfor vurderingen av at en innskrenking av allemannsretten på dette punktet er forsvarlig her. For de øvrige områdene Fylkesmannen har foreslått innført nye telteforbud, og som ikke ligger i sone B, mener direktoratet det ikke er tungtveiende hensyn som tilsier slike begrensninger i allemannsretten. Det foreslås derfor at § 7 sjette ledd i forskriften for Jomfruland nasjonalpark får ordlyden: *"Camping, teltslagning og oppsetning av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt på Stråholmen og i sone B, med unntak av Beverskjæra og Vestre Rauane."*

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til endringer i § 7 fjerde ledd og § 8 første og annet ledd. Direktoratet viser til at i Meld. St. 18 (2015-2016) foreslår Regjeringen at det i utgangspunktet skal være tillatt å sykle på eksisterende veier, stier og kjørespor i nasjonalparkene og i landskapsvernområdene. Det foreslås imidlertid at det fortsatt skal være mulig å regulere slik ferdsel i nærmere angitte områder dersom verneformålet tilsier det. Det foreslås derfor at forskriften endres i tråd med dette. Retningslinjer i den kommende forvaltningsplanen må da endres tilsvarende.

Når det gjelder spørsmålet om bålbrenning støtter direktoratet Fylkesmannens vurderinger. I tillegg vil direktoratet bemerke at dispensasjonsadgangen som er foreslått i § 8 fjerde ledd er videre, enn det som framgår av forskriftene i en rekke av naturreservatene og fuglefredningsområdene som foreslås innlemmet i nasjonalparken. Miljødirektoratet understreker at det er en snever adgang til å dispensere fra ferdselsforbudet i sone B, og forutsetter at dette følges opp i forvaltningspraksis.

Klima- og miljødepartementet mener at av hensyn til sårbare områder bør det forbys camping, telting og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering. Dette gjelder også i andre områder angitt i forvaltningsplan. Departementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet.

Motorferdsel, § 9.

Fra privatpersoner er det pekt på at begrensningen i bruk av elektrisk rullestol er svært ille. Andre mener forbud mot flyging lavere enn 300 meter over bakken vil være en innskjerping. Forbudet er ikke begrunnet med hvilke verneinteresser dette berører. De mener at ved et forbud som beslaglegger luftrommet rundt Jomfruland og Stråholmen, er øysamfunnene avskåret fra en framtid da lufttransport i større grad vil bli foretrukket. Noen mener at i enkelte situasjoner er hastighet på sjøen over 30 knop ønsket eller nødvendig, og at fartsbegrensning på 30 knop er vilkårlig og ubegrunnet. De mener at havne- og farvannsloven gir tilstrekkelig grad av offentlig styring av ferdsel til havs. Enkelte mener at forslaget om forbud mot vannskuter ikke er begrunnet med hvilke verneinteresser det berører. De viser til at forskrift om bruk av vannskuter og lignende gir strenge føringer for bruk, blant annet at transportkjøring i forbudsbeltet, både i og utenfor farled, ikke skal foregå i større hastighet enn 5 knop. Dette mener de gjør det unødvendig med et generelt forbud mot vannskuter.

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen mener at øvelsesflyging ikke skal foregå over nasjonalparken, noe de mener er et støypproblem og

som de har tatt opp med flyskolene. Organisasjonene mener også at det i § 9 tredje ledd må føyes til at bestemmelsene i § 9 første ledd ikke er til hinder for motorferdsel i forbindelse med strandrydding. De mener også at det må presiseres i retningslinjene at motortransport på is er tillatt i forbindelse med stell og foring av husdyr på øyene. De mener også at liten landbrukstraktor er et vanskelig begrep og at de landbrukstraktorer som er tilgjengelige på øyene må kunne brukes.

Forsvarsbygg viser til at luftoperativ virksomhet inkluderer lavtflyging med jagerfly, og at det tidligere er gjennomført et interdepartementalt arbeid der det ble søkt klargjort hvordan konflikter mellom verneinteresser og Forsvarets lavflyging kunne unngås. Arbeidet konkluderte med et forslag som innebar restriksjoner til bestemte perioder over året tilknyttet ulike verneformål. Forsvarsbygg anbefaler at anbefalingene derfra legges til grunn. Forsvarsbygg viser også til at Forsvarets helikoptre opererer regelmessig i eller i tilknytning til verneområdene. Det kan betinge flyging under 300 meter og eventuelt landing. Det kan oppstå behov på kort varsel, og dermed vil søknadsbehandling i mange tilfeller være uhensiktsmessig.

Verdens Villmarksfond Norge (WWF) spør om hva som er begrunnelsen for å sette fartsgrensen så høyt som til 30 knop på sjø, og hvorfor det ikke er satt lavere fartsgrense i bestemte områder. De viser til at i tilsvarende nasjonalparker, slik som Ytre Hvaler, er fartsgrensen satt til 5 knop i flere områder, og i Færder nasjonalpark gjelder fartsgrensen på 5 knop nærmere enn 100 meter fra land. Når det også er fartsgrense på 5 knop i en rekke områder i Kragerø kommune, mener WWF at begrensningen bør vurderes utvidet til Jomfruland nasjonalpark for å ta tilstrekkelig hensyn til naturmangfoldet både på land og i sjø. WWF viser også til at forslaget til forskrift gir et forbud mot bruk av vannskuter, og at det i verneforslaget sies at det er en innskjerping. WWF minner om at bruk av vannskuter har vært forbudt i verneområder siden forskrift om bruk av vannscooter og liknende kom i 2013. I den nasjonale forskriften § 4 heter det blant annet: *«Det er ikke tillatt å kjøre vannskuter og lignende motordrevet fartøy i sjø: b) i verneområder.»*

Kystverket Sørøst har ettersendt en høringsuttalelse datert 16. mars 2016, og mener at det er uheldig med dobbeltregulering av fart i sjø, slik konsekvensen av at det inntas en hastighetsbegrensning på 30 knop i sjø i § 9. Kystverket hevder videre at Direktoratet for Naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) tidligere har ønsket å kunne innføre lokale fartsbegrensninger i bl.a. Ytre Hvaler Nasjonalpark. Den gang ble det ifølge Kystverket konkludert i departementet med at man kun kan styre ferdsel (tillatt/ikke tillatt), men ikke fartsregulering (hastighet) på sjøen med hjemmel i verneforskriften.

Landbruksdirektoratet viser til at det ikke er et generelt unntak for nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe, og ber Fylkesmannen om å ta dette inn i verneforskriften. Direktoratet ber også Fylkesmannen om å vurdere å ta inn motorisert ferdsel for annen nødvendig transport av varer og utstyr til gårdsanlegg i verneforskriften.

Fylkesmannen viser til at unntaket for elektrisk rullestol er tatt inn etter forslag fra Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne i Kragerø kommune. Fylkesmannen antar at adgangen til å bruke rullestol på veger og hovedstier dekker det meste av behovet, men ser at det også bør gjelde stier, slik at rullestol blir likestilt med sykkel.

Hjemmelen til motorferdsel i forbindelse med strandrydding ligger i utgangspunktet i § 9 tredje ledd om skjøtsel. Fylkesmannen foreslår en del endringer i forskriften for å imøtekomme de øvrige merknadene om motorisert ferdsel på isen og om bruk av kjøretøy i forbindelse med landbruksdrift.

Bakgrunnen for forbudet mot lavtflyging er at landing og avgang med sjøfly og turflyging/akrobatflyging i lav høyde kan forstyrre dyrelivet, og da spesielt dersom sjøfly går inn lavt over sjøfuglområder eller taxer på sjøen tett inntil. Derfor er det gitt anbefalinger i forvaltningsplanen om i hvilke tilfeller det kan vurderes tillatelse. Det er også slik at forskjellige former for flyging, spesielt akrobatflyging vekker irritasjon hos mange, da det reduserer opplevelsen av ro og stillhet. Bestemmelsen er ønsket av de lokale organisasjonene.

Forslaget om adgang til lavtflyging med jagerfly følges opp med en ny bestemmelse i verneforskriften § 9 tredje ledd pkt. e): «Bestemmelsene i første ledd er ikke til hinder for e) *Forsvarets nødvendige lavtflyging med jagerfly i perioden fra 1. oktober til 1. april.*» Tilsvarende endring gjøres i verneforskriften for landskapsvernområdene på Stråholmen. Det åpnes imidlertid ikke for øvelsesflyging med forsvarets helikopter eller sivile fly og helikopter, da erfaringene fra andre verneområder er at det gir forstyrrelser av dyreliv og mennesker. Fylkesmannen viser ellers til at adgangen til å søke om øvelsesflyging etter § 9 fjerde ledd pkt. a) er begrenset til å gjelde beredskapsmessige behov som forsvar, ambulanse, politi, brannvern og redningstjeneste. Andre grupper som sivile flyskoler har ikke denne adgangen.

En øvre fartsgrense på 30 knop i sjø er valgt for å unngå støy og forstyrrelser fra racingbåter som kan ha vesentlig større fart, samtidig som det er en tilpasning til taxibåttrafikken som går i ca. 25 knops fart. Forslaget om en lavere fartsgrense nær land vurderes som betimelig da det i liten grad har vært tema i verneprosessen, men Fylkesmannen viser til at det ikke er adgang til å ta inn bestemmelser som er strengere enn de som har vært på høring. Videre er det ikke vurdert hva det eventuelt vil bety for blant annet taxibåtnæringen. Fylkesmannen er klar over at forskrift om bruk av vannskuter gir forbud i verneområder, og ser at omtalen i verneforslaget kunne vært mer presis. Bestemmelsen i verneforskriften vil imidlertid fortsatt gjelde i nasjonalparken dersom forskriften om vannskuter skulle bli endret, og av den grunn mener Fylkesmannen at bestemmelsen bør opprettholdes. Vurderingen er at faren for forstyrrelse av dyrelivet er større ved bruk av vannskuter enn småbåter, da det antas vannskutere kan gå nærmere land enn båter.

Adgangen til motorferdsel for uttransport av syke og skadde bufe er regulert i forskriften i tråd med Landbruksdirektoratets ønsker. Når det gjelder anmodningen om å ta inn en hjemmel i verneforskriftene for transport av varer og utstyr til gårdsanlegg, er det antagelig bare aktuelt for Øitangen gård.

Miljødirektoratet legger til grunn at forbudet mot motorferdsel i de foreslåtte verneområdene ikke gjelder elektriske rullestoler på veg eller sti. Det vises i denne sammenheng til at heller ikke motorferdselloven tar sikte på å regulere ferdsel med ordinære, ikke terrenggående elektrisk drevne rullestoler.

Direktoratet støtter Fylkesmannen i at adgangen til motorferdsel i forbindelse med strandrydding i regi av forvaltningsmyndigheten er

omfattet av § 9, og mener at dette bør være tilstrekkelig. Direktoratet foreslår imidlertid en del presiseringer i fylkesmannens forslag. Direktoratet understreker at det er viktig at ikke bestemmelsen uthuler motorferdselsforbudet i verneområdene, og påpeker at retningslinjene i forvaltningsplanen må være tydelige på at hjemmelen kun gjelder i begrensede tilfeller. Bl.a. bør adgangen til å benytte motorferdsel ved uttransportering av drivved være begrenset til større kvanta, og det bør kunne stilles krav om at grunneiere/rettighetshavere samordner transporten for å minimere motorferdselen. Videre foreslår Miljødirektoratet å fjerne unntaket om motorferdsel på is. Dette er en såpass spesiell og sjeldent inntreffende situasjon, at det ikke er naturlig å innta en egen dispensasjonshjemmel for dette.

Når det gjelder lavtflyvning støtter Miljødirektoratet Fylkesmannens vurdering, men presiserer at direktoratet ikke er kjent med at det interdepartementale arbeidet faktisk konkluderte på dette punktet. Det var i dette arbeidet imidlertid enighet om at det bør kunne åpnes for den type bestemmelser som fylkesmannen foreslår. Direktoratet viser til at lavtflygingsforbud er innført i langt de fleste nasjonalparker i Norge, for bl.a. å begrense forstyrrelse av dyrelivet samt sikre mulighetene for uforstyrret naturopplevelse.

Når det gjelder Kystverkets kommentar om dobbeltregulering vil Miljødirektoratet bemerke at dobbeltregulering av ulike aktiviteter ikke er noe nytt i verneområder. Dette gjelder bl.a. tiltak etter plan og bygningsloven og motorferdselloven. Miljødirektoratet er heller ikke enig i Kystverkets framstilling av at departementet konkluderte med at det ikke er hjemmel til å regulere hastighet i sjø i verneforskrifter etter naturmangfoldloven selv om man i Ytre Hvaler etter en helhetsvurdering konkluderte med at det ikke var nødvendig med en slik regulering der. Kystverket viser til at de er tillagt myndigheten til å regulere/godkjenne hastighetsbegrensninger i sjø etter havne- og farvannsloven. Det er likevel klart at naturmangfoldloven også hjemler regulering av hastighet i sjø. Dette framkommer også i verneforskriften for Færder nasjonalpark (vedtatt 2013) der det i § 3 pkt. 6.2 c) heter at *"Miljødirektoratet kan ved særskilt forskrift innføre bestemmelser om fartsregulering på sjøen i nærmere angitte deler av nasjonalparken."* Det må etter dette bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle hvorvidt det er behov for en hastighetsbegrensning i sjø i verneforskriften. På bakgrunn av at konsekvensene av høy hastighet ikke er nærmere utredet i verneforslaget for Jomfruland nasjonalpark, foreslår derfor Miljødirektoratet at tilsvarende formulering som i Færder nasjonalpark inntas i verneforskriften. Direktoratet støtter for øvrig Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner angående fartsregulering og bruk av vannskuter.

Siden direktoratet foreslår å grense ut Øitangen gård med vegen dit, så er det ikke behov for særskilte unntak for motorferdsel her.

Klima- og miljødepartementet mener at kjøring med motorkjøretøy på isen for å komme ut og stelle og fore dyr som går på helårsbeite på Stråholmen, er et reelt behov i kalde vintre, men det vil ha et svært begrenset omfang. Departementet mener derfor dette bør tillates. Bruk av vannscooter vil ikke reguleres særskilt i forskriften. Kommunen kan om den vil, regulere slik bruk gjennom havne- og farvannsloven. Nødvendig motorferdsel på veien inn til Øitangen gård vil bli tillatt uten søknad for kjøring til gården, og forskriften utformes i tråd med dette. Eventuell nødvendig kjøring for hytteiere som bruker veien inn til Øitangen gård for

å komme til hytta, vil kunne omsøkes jf. forskriften § 9 fjerde ledd pkt. g). Vedrørende Forsvarets behov for lavtflygning, er det anbefalt fra en tidligere interdepartemental arbeidsgruppe, at Forsvaret skal kunne gjennomføre lavtflyving i perioden 15. september - 1. juli i nasjonalparker hvor friluftsliv står sentralt. I Færder nasjonalpark, som det er naturlig å sammenlikne med når de gjelder friluftsliv, er Forsvarets lavtflyging regulert som foreslått av Fylkesmannen. Departementet mener det er hensiktsmessig å harmonisere forskriftene i disse to nasjonalparkene og vil derfor slutte seg til Fylkesmannens forslag til regulering av forsvarets lavtflyging. Departementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet.

7.6 Forvaltning og skjøtsel

7.6.1 Forvaltningsplan

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen ber om at organisasjonene tilknyttet de to øyene blir godt representert når endelig forvaltningsplan med retningslinjer skal utarbeides.

En privatperson mener at mink, grågjess og olje er større trusler på Stråholmen enn de truslene som er beskrevet i forvaltningsplanen.

Norsk Genressurscenter foreslår at forvaltningsplanen legger opp til at nasjonalparken skal ha funksjon som genressursreservat for utvalgte arter, og at funksjonen blir ivaretatt i et samarbeid mellom nasjonalparkforvaltningen og Norsk genressurscenter.

Landbruksdirektoratet viser til at forvaltningsplanen er et godt virkemiddel for å legge til rette for landbruk i områdene.

Fylkesmannen mener at medvirkning vil være godt sikret, da det etter verneforskriftens § 15 skal opprettes et eget rådgivende utvalg, der det er naturlig at organisasjonene til innbyggere, eiere og brukere på Jomfruland og Stråholmen blir godt representert. Råd og bidrag i forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplan, herunder retningslinjer til verneforskriftene, vil være blant de mest sentrale sakene for det rådgivende utvalget. Trusler, forvaltningsmål og tiltak er beskrevet i utkast til forvaltningsplan for både mink og oljeutslipp. Fylkesmannen deler oppfatningen om at det bør innarbeides et eget forvaltningsmål i forvaltningsplanen om å ivareta genressursene. Når det gjelder landbruksdrift vil fylkesmannen vise til at fortsatt landbruksdrift med beitedyr på Jomfruland og Stråholmen er en viktig del av forvaltningsplanen. Det er behov for informasjon og kanalisering for med sikkerhet å forebygge slitasjeskader.

Miljødirektoratet viser til at forvaltningsplan skal utarbeides av forvaltningsmyndigheten gjennom en bred og inkluderende prosess når vernet er etablert. Vedlagte forvaltningsplanutkast danner et svært godt utgangspunkt for dette arbeidet. Det vises derfor til Fylkesmannens tilrådning for uttalelser og kommentarer som går særskilt på utkastet til forvaltningsplan, samt informasjon og skjøtsel i verneområdene i tråd med planen. Generelt bemerker direktoratet at retningslinjene i den framtidige forvaltningsplanen må gjenspeile de forskriftene som blir vedtatt ved opprettelsen av nasjonalparken og landskapsvernområdet.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet.

7.6.2 Oppsyn

En privatperson spør om det er Statens naturoppsyn som skal ha tilsyn med grunneierens og andre menneskers atferd i naturen.

Fiskeridirektoratet, Region Sør mener at regulering av fiske og utøvelse hjemlet i ulike lovverk vil føre til at to kontroll- og sanksjonsmyndigheter har samme område. Av dette følger at kontrollmyndigheten for bunntråling i nasjonalparken er Statens Naturoppsyn og ikke Fiskeridirektoratet.

Fylkesmannen viser til at Statens naturoppsyn sammen med blant andre Politiet og Kystvakten har hjemmel til å drive oppsyn i verneområder. Fylkesmannens bekrefter at bestemmelsene om forbud mot å slepe redskap som kan berøre bunnen, akvakultur og havbeite, sammen med andre bestemmelser i verneforskriften, gir hjemmel til oppsyn etter naturoppsynsloven. Bestemmelsene har imidlertid ikke virkning for adgangen til å drive oppsyn etter annet lovverk, slik som etter havressursloven.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering og viser til at koordinert oppsyn mellom Statens Naturoppsyn og andre som driver tilsyn i naturen, herunder fiskeri, andre steder har vist seg effektive.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet.

7.6.3 Forvaltningsmyndighet

Organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen og privatpersoner mener at det må etableres et nasjonalparkstyre og at hver øy får sin representant i styret og at forvaltningen av landskapsvernområdene på Stråholmen legges til nasjonalparkstyret.

Kragerø kommune ber om at det opprettes et eget nasjonalparkstyre med lokal representasjon som skal ha et samlet forvaltningsansvar for Jomfruland nasjonalpark, Østre Stråholmen landskapsvernområde og Vestre Stråholmen landskapsvernområde.

Fylkesmannen anbefaler at et eget nasjonalparkstyre skal ha samlet forvaltningsansvar for Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen landskapsvernområde.

I nasjonalparkstyret er det normalt representasjon fra berørte kommuner og fylkeskommuner. Fylkesmannen viser til Stortingsproposisjon nr. 1. 2009 - 2010 der Stortinget sluttet seg til at det kan åpnes for lokale tilpasninger dersom særskilte forhold ligger til grunn. Det vises også til at Regjeringen vil ha forsøk med grunneierstyrt forvaltning av verneområder. Fylkesmannen anbefaler at lokalsamfunnene på Jomfruland og Stråholmen, som et tidsbegrenset forsøk, har en representant hver i nasjonalparkstyret.

Miljødirektoratet viser til brev fra Klima- og miljødepartementet av 31. mars 2016, der direktoratet bes om å *"forberede og gjennomføre forsøk med grunneierrepresentasjon i nasjonalparkstyret/-styrene i de kommende nasjonalparkene Jomfruland og Raet."* Direktoratet vil komme tilbake til dette etter opprettelsen av de to nasjonalparkene.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet.

7.6.4 Erstatning og økonomisk kompensasjon

Enkelte privatpersoner mener at det ikke står noe sted at staten kan bli ansvarlig for erstatning for det inngrepet som etableringen av en

nasjonalpark representerer i grunneierens rettigheter, og at det i verneforslaget sies generelt at det i landskapsvernområder i begrenset grad vil være juridisk grunnlag for å utbetale erstatning.

Fylkesmannen viser til at det er adgang til å kreve erstatning etter at vernet eventuelt er vedtatt. Krav som ikke løses ved enighet kan prøves rettslig.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering.

Klima- og miljødepartementet viser til at erstatning som følge av opprettelse av landskapsvernområde eller nasjonalpark blir regulert av bestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 50 og 51. Her går det frem at grunneiere og rettighetshavere har krav på erstatning når et vernevedtak medfører økonomisk tap som følge av at eksisterende bruk blir vanskeliggjort. Etter et vernevedtak vil alle berørte grunneiere og rettighetshavere motta et eget brev med informasjon om erstatningsreglene. Utbetaling av eventuelle erstatninger vil følge prosedyrer i samsvar med reglene i naturmangfoldloven.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

Forskrifter om verneplan for Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen
landskapsvernområde fastsettes i samsvar med vedlagte forslag